

Høringsutkast til Fylkesplan for Rogaland 2006-2009

ROGALAND
FYLKESKOMMUNE
Mai 2005

FORKORTELSER BRUKT I PLANEN

IKT = Informasjons- og kommunikasjonsteknologien

FDP = fylkesdelplan

FM = Fylkesmannen

PBL = Plan- og bygningsloven

RFK = Rogaland fylkeskommune

RKK = Rogaland kurs- og kompetansesenter

RUP = Regionalt utviklingsprogram

VG-skole = videregående skole

Layout og produksjon: STF v/Odd Inge Worsøe

Forsidefotos: Andres Lumb, Tou Scene

Torbjørn Rathe, Tom Sørum

Kart: Kartkontoret Rogaland fylkeskommune

Trykk: Stavanger Offset

Opplag: 2000

Innhold

1.	Visjon	5
2.	Fylkesplan og prosess	7
3.	Felles rammeforutsetninger	9
4.	Trender og utfordringer	12
4.1.	Befolkning og arbeidsliv	12
4.2.	Næringsliv	15
4.3.	Opplæring	17
4.4.	Samferdsel	19
4.5.	Regionale levekårsqualiteter	21
5.	Satsingsområdene – mål og strategier	22
5.1.	Konkurranssevne	22
5.1.1.	Nyskaping i næringslivet	22
5.1.2.	Energifylket Rogaland	24
5.1.3.	Maritime næringer	26
5.1.4.	Matfylket Rogaland	27
5.1.5.	Reiseliv / Opplevelsesfylket	29
5.1.6.	Kulturbasert næringsutvikling	30
5.2.	Kompetanse	31
5.2.1.	Entreprenørskap og kompetanseutvikling i et regionalpolitisk perspektiv	32
5.2.2.	Entreprenørskap i utdanningen	33
5.2.3.	Kunnskapsløftet i grunnsopplæringen	35
5.2.4.	Høyere utdanning	36
5.2.5.	Forskning og utvikling i Rogaland	37
5.3.	Kommunikasjon	38
5.3.1.	Trafikksikkerhet	38
5.3.2.	Kollektivtrafikk	39
5.3.3.	Gang- og sykkel	39
5.3.4.	Vegsystemet	40
5.3.5.	Miljøutfordringer innen samferdsel	41
5.3.6.	Universell utforming	41
5.3.7.	Sjøtransport	42
5.3.8.	Luftfart	42
5.3.9.	Reiseliv	43
5.3.10.	IKT	43
5.4.	Kvalitet	44
5.4.1.	Bærekraftig regional utvikling i samarbeid	44
5.4.2.	Helsefremmende arbeid	46
5.4.3.	Fysisk aktivitet	47
5.4.4.	Natur- og kulturbaserte opplevelser	48
5.4.5.	Natur- og kulturbasert næringsliv	49
5.4.6.	Sikring og forvaltning av natur- og kulturverdier	50

Figur 1:	Det fylkeskommunale plansystemet.	8
Figur 2:	Befolkningsvekst i hele landet, Oslo, Rogaland og regionene i Rogaland 1995-2004 (Kilde: Rogaland fylkeskommune).	12
Figur 3:	Befolkningen i hele landet og Rogaland etter aldersgrupper, 2004 (i prosent).	12
Figur 4:	Syssetting fordelt etter næringsgrupper (og ikke næringsklynger som f. eks mat eller reiseliv). Kilde: PANDA (Plan- og analysesystem for næringsliv, demografi og arbeidsmarked).	13
Figur 5:	Syssetting i Rogaland fordelt på offentlig og privat sektor og kjønn (offentlig sektor unntatt offentlig eide selskaper. Kilde: SSB).	14
Figur 6:	Gjennomsnittstallene for helt arbeidsledige de seneste årene. Kilde: Aetat i Rogaland.	14
Figur 7:	Forskningskroner pr. innbygger i forskjellige fylker (Kilde: Gjelsvik & Holmen)..	18
Tabell 1:	Sysselsatte i "Matklyngen Rogaland". Kilde: PANDA (Plan- og analysesystem for næringsliv, demografi og arbeidsmarked)	13
Tabell 2:	Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning. 1 oktober 2003 (Kilde: SSB)..	17

Store Marøy. Foto: Tom Sørum

1. Visjon

Rogaland – verdier, vilje og vekst

Sammen skaper vi:

- et åpent, nyskapende og spennende fylke
- et kunnskapssøkende og lærevillig fylke
- et fylke med miljøvennlig og effektiv transport
- et enda bedre Rogaland å bo i

Utstein kloster. Foto: Tom Sørum

*Det vert nok stridt; men litt um litt
det gjeng, naar kvar vil gjera sitt.
Tek kvar og ein sin vesle Stein,
er snart vaar Aaker rein.*

Arne Garborg

Verdier

Sandvolleyball på Hellestø. Foto: Geir Olav Gjerden.

I arbeidet med mål og strategier for regional utvikling ligger disse kjerneverdiene til grunn:

Demokrati, frihet og folkestyre

Vi skal ha medvirkning, åpenhet og nærhet til beslutningene. Oppgavene skal løses på mest mulig effektivt nivå. Forutsigbarhet og etterrettelighet skal tilstrebes. Vi skal velge samarbeid framfor sektorstrid. Planer og prosjekter skal ha forankring i folkevalgte organer.

Likeverd og like muligheter, solidaritet og rettferdig fordeling

Alle skal ha likeverdige tilbud og muligheter for utdanning, arbeid og offentlige tjenester. Det skal arbeides for likeverdige konkurransevilkår og god tilgjengelighet for alle. Rettferdig fordeling av ressurser må tilstrebes både nasjonalt og regionalt. Det kreves ekstra innsats for utsatte grupper og områder.

Det skal være en balansert utvikling i alle deler av fylket når det gjelder folketall, bosettingsmønster, levekår og næringsutvikling.

Mangfold og toleranse

Vi vil ha et romslig samfunn som gir plass for mangfold i kultur, ytringer og individualitet, og like muligheter uansett bakgrunn, som styrker identitet, fellesskapsfølelse og skaperevne, og som gir mening og verdighet.

Velferd og livskvalitet

Samfunnet må utformes slik at det bidrar til en god fysisk og psykisk helse i befolkningen. Gjennom samfunnsutviklingen skal en forebygge og begrense tap av liv, helse, miljø og økonomiske verdier. Samfunnet skal dekke befolkningens grunnleggende behov for helse- og sosialtjenester.

Kunnskap og kompetanse må utvikles for trivsel og konkurransevne. Arbeid for alle er grunnlag for velferd, trivsel og helse. Samtidig må prestasjonspress begrenses, og det må gis rom for fysisk utfoldelse, fred og ro.

Natur og kulturverdier

Naturkvalitetene må tas vare på som basis for befolkningens livsgrunnlag, helse og trivsel samt naturens egenverdi. Naturområder må tilrettelegges for friluftsliv og bærekraftig ressursutnyttelse. Kulturarven må vernes og formidles, ikke minst som basis for identitet, i forhold til livskvalitet og trivsel og som innsatsfaktor i næringsutvikling. Et mangfoldig kulturliv må stimuleres for alle befolkningsgrupper i hele fylket.

Bærekraftig utvikling

Samfunnsutviklingen må tilpasses prinsippene for bærekraftig utvikling, både hva gjelder forvaltningen av naturressursene, økologisk balanse, sosial kvalitet og økonomisk trygghet.

2. Fylkesplan og prosess

Fylkestinget vedtok 11. mars 2003 at det skulle utarbeides en ny fylkesplan for Rogaland. Det ble samtidig understreket at fylkesplanleggingen skal være en viktig arena og et redskap for partnerskap i det regionale utviklingsarbeidet.

Fylkesplanen er det overordnede strategiske, politiske dokument for fylkeskommunen og er førende for all annen sektoriell og tverrsektoriell planlegging. Den skal være realistisk i forhold til økonomiske rammebetingelser, reflektere strategier som er utviklet på tvers av forvaltningsnivåene (statsetater, kommunene, næringslivet, organisasjoner) i fylket, og være førende for Rogaland fylkeskommunes rolle som utviklingsaktør.

Fylkesplanen skal samordne statens, fylkeskommunens og hovedtrekkene i kommunens fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet i fylket. Fylkesplanen skal bestå av mål og langsiktige retningslinjer for utviklingen i fylket og være en politisk "paraply" for den mer konkrete og tematiske fylkesplanleggingen

Planen skal være et mål- og strategidokument som er lett tilgjengelig.

Fylkestinget vedtok 3. juni 2003 at fylkesplanen skal ta utgangspunkt i de prioriterte satsingsområdene:

- **Konkurransesevne**
- **Kvalitet**
- **Kompetanse**
- **Kommunikasjon**

Mange viktige utfordringer i samfunnet går på tvers av kommunegrensene. Kommunene er i mange sammenhenger for små til å finne helhetlige, gode og effektive løsninger som hele fylket eller regionene er tjent med. Det er derfor en viktig oppgave for fylkeskommunen, i samarbeid med kommunene, regionale statsetater, organisasjoner og næringslivet å utforme slike løsninger. Dette gjelder oppgaver innenfor både samferdsel, kompetanse, næringsutvikling, kultur, miljøvern og ressursforvaltning.

Mye tyder på at det regionale nivå er best egnet til å foreta samordning av ressurser og interesser for en lang rekke

Avaldsnes med Olavskirken i sentrum er valgt til Tusenårssted for Rogaland fylke.
Foto: Ørjan B. Iversen

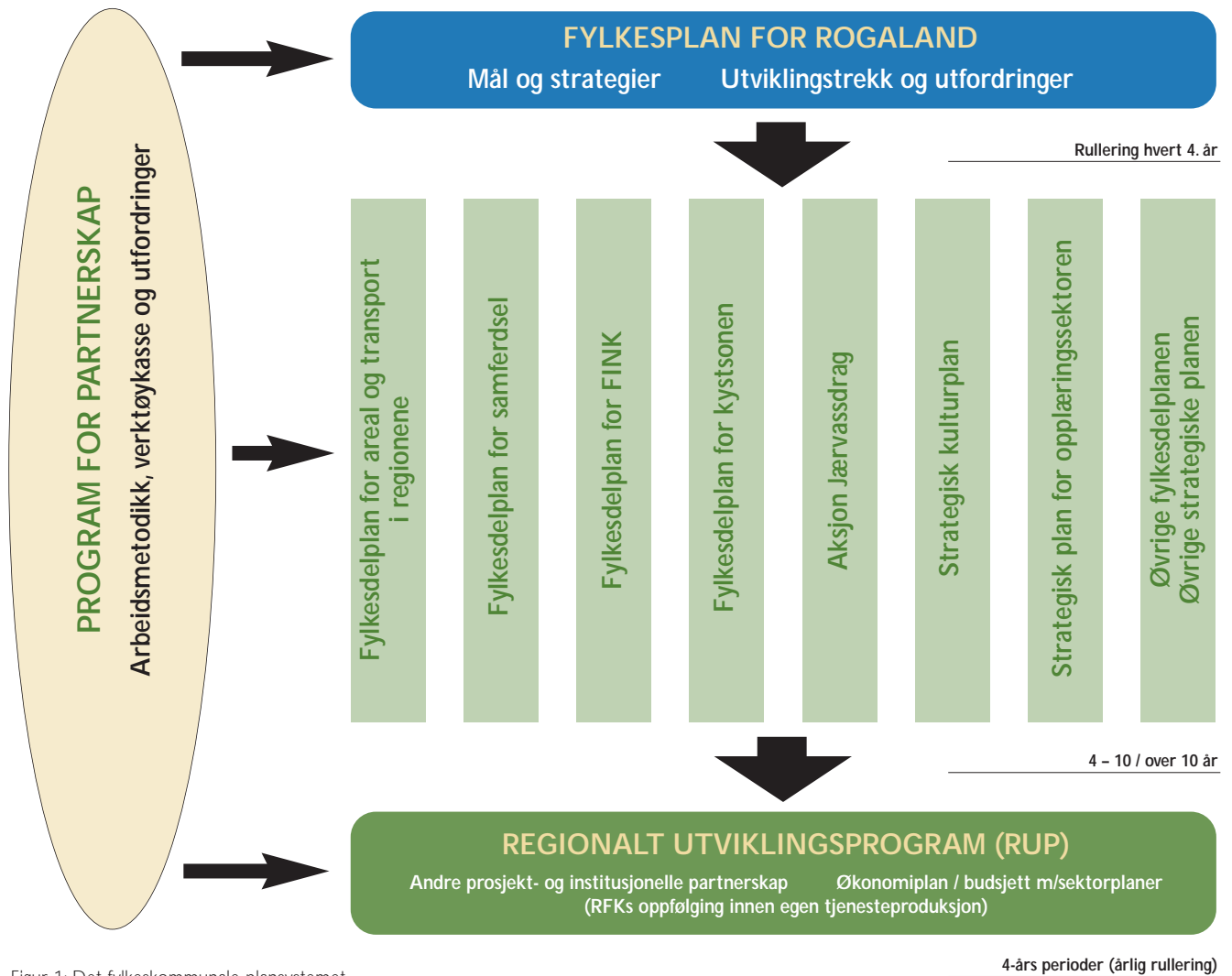
slike oppgaver. Samarbeid innenfor rammen av regionale planer og prosjekter i partnerskap er derfor en rød tråd for den regionale utviklingsrollen.

Rogaland fylkeskommune har valgt å gjøre utstrakt bruk av fylkesdelplaner som redskap for regionalutvikling. Disse representerer en konkretisering av fylkesplanen og gjelder ved siden av denne. Figur 1 illustrerer fylkeskommunens plansystem.

I fylkesdelplanene fastlegges retningslinjer for bruken av arealer og naturressurser i fylket når det gjelder spørsmål som får vesentlige virkninger ut over grensene for en kommune, eller som den enkelte kommune ikke kan løse innenfor sitt område og som må ses i sammenheng for flere kommuner i fylket. Fylkesdelplaner behandler også spesielle tema for hele eller deler av fylket.

*Vi trenger frihet, felleskap og mangfold.
Og et raust Rogaland.*

Per Fuggeli

Figur 1: Det fylkeskommunale plansystemet.

Det regionale utviklingsprogrammet for Rogaland 2005 (RUP) er et samordnet handlingsprogram for de statlige og fylkeskommunale sektors virksomhet som angir hvordan målene skal oppfylles. Handlingsprogrammet skal også omfatte de kommunale sektorer i spørsmål som er av vesentlig betydning for fylket eller større deler av det.

Arbeidet med fylkeplanen er gjennomført med bred politisk og administrativ deltakelse, der både fylkesutvalget og de tre komiteene/gruppelederutvalg har hatt styringsfunksjoner.

Fire faggrupper har vært utøvende arbeidsgrupper for prosessene, med både tverrfaglig og geografisk representativitet. I tillegg har det vært en bredt sammensatt

administrativ referansegruppe ledet av fylkesrådmannen. Kapittel om konkurransevne er koordinert med regionenes næringsplaner og prioriteringer.

14. april 2004 ble det holdt en oppstartkonferanse for det politiske og administrative nettverk som har vært involvert i prosessen. Det er avholdt fagkonferanser innenfor de ulike hovedtema.

Fylkesplanen blir sendt på høring våren 2005, sluttbehandles i Fylkestinget høsten 2005 og skal så sendes til statlig godkjenning i Miljøverndepartementet.

Fylkesplanen blir gjeldene fra 2006.

3. Felles rammeforutsetninger

Offentlig planlegging er underlagt enkelte overordnede rammeforutsetninger som gjelder alle sektorer eller satsingsområder. Disse har sin forankring i internasjonale og nasjonale avtaler eller politikkdokumenter, eller i Fylkestingets egne vedtak.

Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling blir definert som en utvikling som tilfredstiller dagens generasjoners behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoner. Dette krever at vi tar vare på ikke-fornybare ressurser, opprettholder økologisk balanse og sikrer biologisk mangfold.

Men bærekraftig utvikling innebærer også en samfunnsutvikling som gir økonomisk trygghet med rimelig fordeling av ressursene, sosial stabilitet og likeverdige muligheter.

Stortinget har forutsatt at den regionale utviklingspolitikken skal baseres på prinsippene om bærekraftig utvikling. Rammene for dette fremgår av Nasjonal Agenda 21 slik det er beskrevet i Nasjonalbudsjettet for 2004.

Rogaland fylkeskommune har sluttet seg til Fredrikstad-erklæringen som trekker opp konkrete strategier for en bærekraftig samfunnsutvikling. Det gjelder både for produksjon og forbruksmønstre, og må baseres på analyser av langsiktige utviklingstrekk.

I denne sammenheng er utslipp til luft en spesielt stor utfordring. Vi er forpliktet til betydelige reduksjoner av klimagasser (særlig CO₂) i henhold til Kyotoavtalen. Dette utgjør store utfordringer for energiproduksjonen og deler av industrien hvor nå også kvotehandel vil være et viktig redskap. Tilsvarende kreves reduksjoner i SO₂,NO_x-utslipp (m.m.) i henhold til Gøteborgavtalen. For Rogaland er dette viktig for å begrense forsureningen av vassdrag i store deler av fylket. Tilsvarende utfordringer er knyttet til transportsystemet.

Tapet av biologisk mangfold, i første rekke gjennom inngrep og endret bruk av naturområder, er en annen utfordring. Varierte økosystemer er en forutsetning for bærekraftig utvikling, og vi er forpliktet gjennom Johannesburgavtalen til å stanse tapet av biologisk mangfold. Også kulturlandskapsverdier er truet, bl.a. av gjengroing.

Miljøgifter og kjemikalier i økosystemene er en trussel mot helse og biologisk mangfold, og for fremtidig matproduksjon. Vi er utsatt ved at vind og havstrømmer frakter miljøgifter fra store deler av den nordlige halvkule. I denne sammenheng er internasjonalt samarbeid helt avgjørende for å oppnå gode resultater.

En bærekraftig forvaltning av naturressursene er svært viktig for Rogaland. Fiskeriresursene i Nordsjøen over-

Klosterøy.
Foto: Torbjørn Rathe.

Sandnes kulturhus. Foto: Charudutt Chitrark.

beskattes, noe som krever et bedre og mer forsvarlig internasjonalt forvaltningsregime. Sikring av ressursene for skog- og matproduksjon på land er også en kontinuerlig utfordring, både kvantitativt og kvalitativt. En samordnet arealplanlegging er en viktig forutsetning for å kunne ta vare på ressursene og løse samfunnsbehovene. En videreføring av Rogalands generelt høye miljøstandard må sikres både av hensyn til produksjonsmulighetene innen fiske, havbruk og reiseliv, men også av hensyn til befolkningens trivsel og helsetilstand.

Globalisering

Rogaland er sterkt integrert i den globale økonomien gjennom vår produksjon av råvarer, energiresurser, teknologi- og tjenesteutvikling basert på høyt utdannet arbeidskraft. En spesiell utfordring er knyttet til den forsterkede europeiske integrasjonen knyttet til utvidelsen av EU og vår deltakelse i dette gjennom EØS-avtalen.

Vår økonomi er åpen og påvirkes av utviklingen i det internasjonale markedet. Gjennom de internasjonale handelsavtalene blir vi stadig sterkere integrert i verdensøkonomien. Vårt næringsliv må kontinuerlig forholde seg til produksjon av varer og tjenester fra land som har stor tilgang på billig arbeidskraft og høy økonomisk vekst, noe som bidrar til å senke prisene på industrivarer fra arbeidsintensiv produksjon. Her ligger det både utfordringer og muligheter i en videre globaliseringsprosess.

Den rivende utviklingen innenfor globalisert, elektronisk kommunikasjon gir nye muligheter for utdanning, næringsliv og kultur. Ikke minst gir dette et grunnlag for å kompensere for noe av distriktenes konkurranseulemper, forutsatt at infrastrukturen er til stede.

I 2004 er det lagt rammer for en ny avtale for Verdens handelsorganisasjon (WTO). Dette gir nye, store utfordringer spesielt for landbruket og næringsmiddelindustrien. Avvikling av eksportsubsidier og reduksjon av

tollsats vil trolig kreve strukturelle endringer og effektivisering. Samtidig åpnes større muligheter for norsk eksport av produkter fra bl.a. havbruk og landbruk.

Globaliseringen reiser også nye utfordringer for helse og sikkerhet. Den sterke økningen i reiseliv og handel skaper grunnlag for raskere spredning av smittsomme og hittil ukjente sykdommer. Det samme gjelder også biologisk påvirkning av naturmiljøet, både i sjø og land ved at fremmede arter får innpass – f.eks. marine mikroorganismer. Disse problemstillingene reiser nye krav til internasjonalt samarbeid.

Internasjonalt samarbeid

Europa er i endring i et helt annen tempo enn tidligere, der EU har hatt en dynamisk utvikling. Den har vært så sterk at selv om Norge har valgt å stå utenfor, påvirkes vi daglig av de beslutninger EU-organer gjør.

Et satsingsområde nå er å løfte de nye medlemslandene opp til et høyere velstands nivå. Dette er europeisk regionalpolitikk og det kommer til å bli satt inn store beløp for å oppfylle ambisiøse mål. Det vil ha betydning for Rogalands internasjonale engasjement og prioriteringer av samarbeidsprosjekter.

Vi finner igjen målsettinger for utviklingen av regioner i Europa tilsvarende de vi har for utviklingen av regioner i Norge. Dette har medført at internasjonalt samarbeid er blitt en viktig del av norsk regionalpolitikk. I særlig grad har EØS-samarbeidet gjort dette mulig. Vi ser dette gjennom fylkeskommunal deltagelse i europeiske organisasjoner, regionale samarbeidsavtaler og felles utviklingsprosjekter med partnere i Europa.

Gjennom dette arbeidet er fylkeskommunene også blitt aktører i norsk utenrikspolitikk. Dette er en utvikling fylkeskommunene selv har vært årsak til, gjennom sin virksomhet som regionale utviklingsaktører gjennom en årrekke.

Utfordringen er å følge opp følgende mål som Fylkestinget har vedtatt:

- Mellommenneskelig forståelse
- Demokratibyggning
- Gjensidig utvikling av næringsliv

I tillegg til europeisk samarbeid er det under utvikling samarbeidsrelasjoner med en rekke aktører i andre deler av verden. Dette er for eksempel viktig i forhold til teknologi- og kompetanseoverføring.

Regionalisering - Vestlandsrådet

Rogaland fylkeskommune arbeider for en styrking av det regionale nivået i Norge og har bl.a. valgt å gå inn i Vestlandsrådet som er et samarbeid mellom de fire fylkene på Vestlandet. Fylkestinget i Rogaland mener det er viktig at

spørsmålet om utforming av det framtidige folkevalgte regionale nivået blir avklart så snart som mulig og at det må være et mål at det kan holdes valg til nye regionting sammen med Stortingsvalget i 2009.

Det er en viktig oppgave å videreutvikle et godt samarbeid på tvers av fylkesgrensene, ikke minst på Haugalandet.

Regionene må utforme sin politikk basert på regionens egne utfordringer og sterke sider. De regionale utviklingsstrategiene må utformes slik at de blir best mulig tilpasset regionenes egenart, og dermed bidrar til å utløse regional verdiskapningsevne. Grunnpilarene i regionaliseringsprosessen er å styrke det regionale og lokal demokrati og å anvende nærhetsprinsippet.

Regionalpolitikken må utformes i samarbeid med andre aktører på regionalt nivå, herunder kommunene, næringslivet, institusjoner og organisasjoner. I og med at nærhetsprinsippet skal legges til grunn, er det ikke aktuelt å overføre oppgaver fra kommunene til det regionale nivået. Hovedutfordringen er å overta oppgaver fra statsforvaltningen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnet rammes fra tid til annen av krisepregede situasjoner. Disse kan ha lokale, regionale eller globale årsaker. Ofte vil kriser oppstå som en konsekvens av både naturbetingede og infrastrukturelle forhold.

Sårbarhetsutvalget (NOU 2000:24) har understreket betydningen av økt vektlegging av tiltak for å redusere samfunnets sårbarhet. Utvalget uttaler at "Skadeforebyggende tiltak skal prioriteres for å redusere sannsynligheten for, og begrense omfanget av, store ulykker og krisesituasjoner. Samfunnet vil kunne unngå betydelige kostnader ved å innarbeide sårbarhetsreducerende tiltak i plan- og utbyggingsfasen av nye prosjekter."

Det vil være en utfordring for all planlegging framover å få ivaretatt hensynet til risiko og sårbarhet.

Helsefremmende arbeid

Helsetilstanden i Rogaland er gjennomgående god. Levealderen er høyere enn landsgjennomsnittet både for kvinner og menn. Rogaland har imidlertid flere krefttilfeller og mer hjerte- og karsykdommer enn resten av landet. Det er innenfor fylket forskjeller i levealder og levekår basert på sosiale forhold og geografi.

Undersøkelser har vist at folk er mindre fysisk aktive og har en høyere vekt enn for få tiår siden. Dette øker risikoen for livsstilssykdommer som diabetes, hjerte- og karlidelser og kreft. I dette perspektivet er det viktig å bevare og tilrettelegge friområder og idrettsanlegg. Tilrettelegging for fysisk aktivitet i hverdagen er derfor viktigere enn noen gang.

Gjennom rollen som regional utviklingsaktør er det fylkeskommunens oppgave å legge til rette for et forebyggende og helsefremmende arbeid gjennom planverk og direkte koordinerende arbeid.

Fylkesplanarbeidet i Rogaland skal medvirke til å bedre levekårene for hele befolkningen med den hensikt å skape en god helse. Dette gjelder også utfordringer knyttet til etnisk likestilling.

Universell utforming

Universell utforming er å utforme produkter, bygg og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassning og en spesiell utforming. Universell utforming skal være et overordna prinsipp i all planlegging og tilrettelegging, og går igjen under flere satsingsområder som tiltak ift. kollektivsystemet, kulturbygg, undervisningsbygg, idrettsanlegg, tilrettelegging av friluftsområder og kulturminner.

Stavanger2008 - Europeisk kulturhovedstad

Stavanger2008 skal styrke det gode liv i Rogaland, og gjøre fylket til et bedre sted å bo og arbeide i. Kulturhovedstadssatsingen skal også bidra til å gjøre fylket mer attraktiv som reisemål, for å rekruttere kompetanse og som sted å komme til.

Stavanger2008 er en kulturell storsatsing og Rogaland fylkeskommune som deleier bidrar med betydelige beløp i årene 2005 – 2009. Satsingen skal bli en storstilt kulturmanifestasjon over hele fylket. Satsingen skal gi nye kulturelle dimensjoner, til glede og nytte for alle. 2008 skal være med på å legge grunnlag for en permanent styrking av kulturlivet i fylket.

Rogaland fylkeskommune vil i tillegg til den direkte deltakelsen i 2008 også bruke denne satsingen til å styrke det profesjonelle kulturlivet i fylket, og arbeide for å styrke verdiskaping basert på kultur i fylket. Rogaland fylkeskommune har et ansvar for å føre satsingen videre både faglig og økonomisk inn i 2009, og årene som kommer etter.

Karmøy vinteren 2005. Foto: Odd Jan Udem

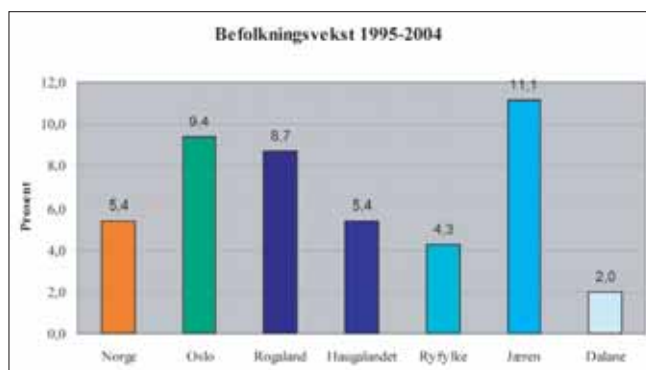
4. Trender og utfordringer

4.1. Befolkning og arbeidsliv

Befolkning

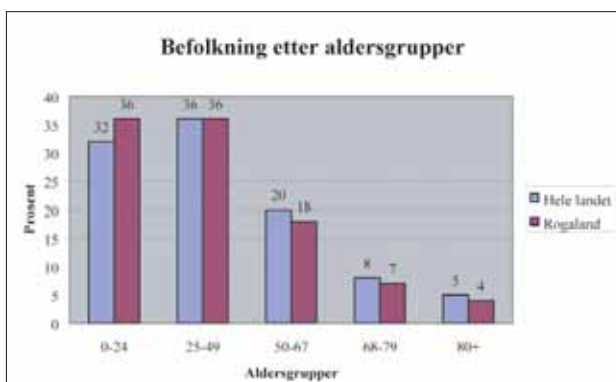
Den regionale verdiskapningsevnen er produktet av blant annet befolkningens sammensetning, alder, kompetanse, helse og trivsel.

Rogaland har 8,5% av landets befolkning. Ved inngangen til 2005 ble folketallet i Rogaland estimert til 393 000, dette representerer en befolkningsvekst på 1,1 prosent i løpet av 2004. I de fleste av de siste 40 årene har Rogaland hatt en årlig befolkningsvekst på rundt 1 prosent, dette er dobbelt så mye som for hele landet og skyldes blant annet den jevne nettoinnflyttingen til fylket over flere tiår. Rogaland fylke kan dermed forventes å få en befolkning på

Figur 2: Befolkningsvekst i hele landet, Oslo, Rogaland og regionene i Rogaland 1995-2004 (Kilde: Rogaland fylkeskommune).

Dalane = Eigersund, Bjerkreim, Lund og Sokndal. Jæren = Stavanger, Sandnes, Hå, Klepp, Time, Gjesdal, Randaberg og Sola. Ryfylke = Strand, Forsand, Hjelmeland, Suldal, Finnøy, Rennesøy og Kvitsøy. Haugalandet = Haugesund, Bokn, Karmøy, Tysvær, Vindafjord, Sauda, Utsira og Ølen.

Figur 3: Befolkningen i hele landet og Rogaland etter aldersgrupper, 2004 (i prosent).

over 400 000 i løpet av de neste to årene.

Befolkningsveksten er ikke likt fordelt over hele fylket, det er særlig i Stavanger og Sandnes og de øvrige kommunene på Jæren veksten er størst, målt både i antall og prosent. I nordfylket er veksten størst i Haugesund, Karmøy og Tysvær. De siste 8 årene har 4 kommuner hatt en klar befolkningsnedgang (Sokndal, Suldal, Sauda, Vindafjord), 10 kommuner har hatt et relativt stabilt befolkningstall. De øvrige har hatt til dels betydelig vekst.

Utfordringen er å sikre en positiv befolkningsutvikling i alle deler av fylket.

Som det går fram av figur 3 har Rogaland en ung befolknings sammensetning sammenlignet med landet som helhet. Aldersgruppen 0-24 år utgjør en relativt sett meget høy prosentandel. En ung befolkning er en styrke for den framtidige utviklingen av fylket. Gruppen barn og ungdom fremstår samtidig som den største utfordringen i årene som kommer. Særs viktig vil det være å sikre helse, trivsel og gode utdanningsmuligheter for denne gruppen.

Arbeidsliv

Rogaland er fortsatt landets største industrifylke. I motsetning til landet for øvrig økte antall industriarbeidsplasser i fylket i løpet av 90-årene. Industriarbeidsplassene er hovedsakelig innenfor tradisjonell industri, med rundt 30 000 sysselsatte.

Rogaland er tyngdepunktet for Norges olje- og gassindustri. Det var ved årsskiftet 2004 rundt 10.700 sysselsatte innen oljeutvinning og bergverksdrift.

Det forventes en betydelig økning i investeringer på norsk sektor i 2005, til 90 milliarder kroner (opp fra rundt 60 mrd i 2003). Siden 2000 har høy oljepris bidratt til at rundt 20 nye småselskaper er godkjent som operatørselskaper på norsk sokkel. Det er forventet at investeringsnivået knyttet til petroleumsvirksomheten i Nordsjøen skal falle etter 2005.

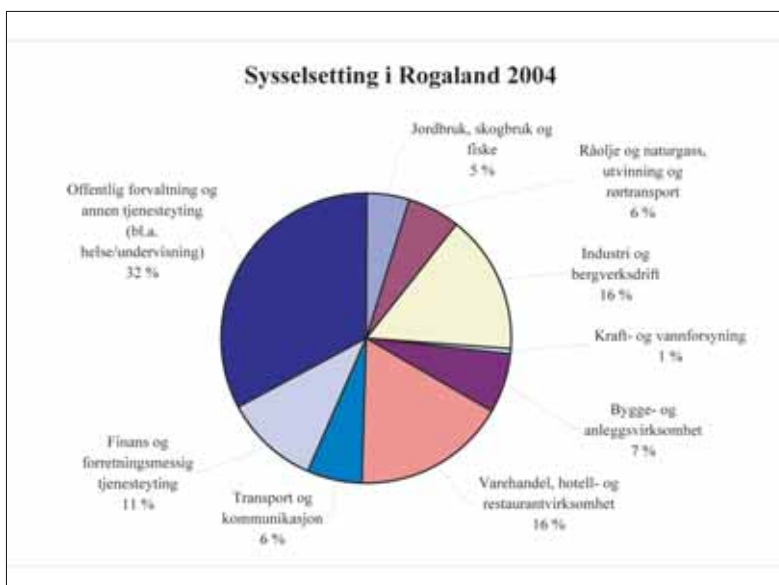
Innenfor de maritime næringer er det 20 000 sysselsatte (rederier, skipsverft m.m.). Ved inngang til 2005 hadde rederiene i Rogaland nybyggingskontrakter for samlet kr 7 milliarder.

Jordbruk er den relativt mest betydningsfulle typen matvareproduksjon i Rogaland og utgjør 13% av den totale sysselsetting i landet.

Tall for turisme viser at det i 2000 var 154 020 ansatte i reiselivsnæringen i Norge. Av disse var det 12 801 i Rogaland. Videre hadde turister i Norge i 2000 et totalt forbruk på 56 mrd. kroner. Av dette hadde Rogaland om lag 5 mrd. kroner. Selv om reiselivsnæringene i volum er desidert størst i byene, har den størst økonomisk betydning i distriktene.

En sammenligning av Rogaland og landet for øvrig viser at fylket har en høyere prosentandel sysselsatte innen primærnæringene, og færre sysselsatte i yrker som forutsetter universitet eller høyskoleutdanning i forhold til landet. Disse forskjellene blir tydeligere når vi sammenligner tallene for kvinner og menn. Trass stor satsing innen likestilling er arbeidsmarkedet fortsatt skjevt fordelt mellom kjønnene.

Figur 4: Sysselsetting fordelt etter næringsgrupper (og ikke næringsklynger som f. eks mat eller reiseliv). Kilde: PANDA (Plan- og analysesystem for næringsliv, demografi og arbeidsmarked).

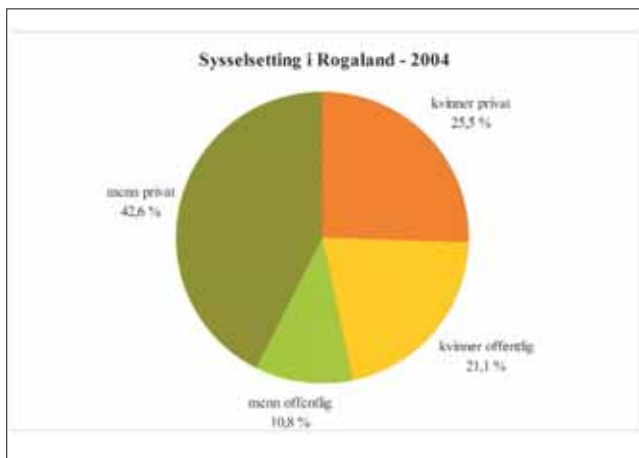
Sysselsatte i "Matklyngen Rogaland"		% av sysselsetting i hele landet
2004	Antall	Prosent
Jordbruk	8327	13
Fiske og fangst	517	4
Fiskeoppdrett	225	5
Fiskeforedling	855	7
Næringsmiddelindustri	4179	11
Drikkevare- og tobakksindustri	202	4
Sum næringer	14305	1

Tabell 1: Sysselsatte i "Matklyngen Rogaland". Kilde: PANDA (Plan- og analysesystem for næringsliv, demografi og arbeidsmarked)

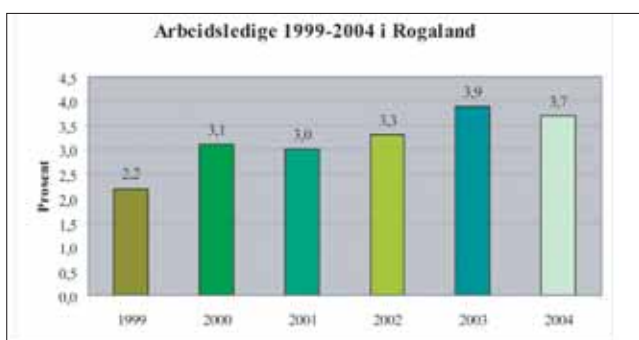

Foto: Arne J. Lyshol

Kvinner er sterkt representert i offentlig sektor mens det i privat sektor, og særlig innen industri, fortsatt er klart flere menn som er sysselsatt. Globalisering og utflagging rammer dermed de tradisjonelt mannsdominerte yrkene mest, mens innstramning i offentlige budsjetter influerer på sysselsetting i den kvinnelederte offentlige sektor. Figur 6 viser for øvrig at den private sektoren er stor i forhold til den offentlige, sammenlignet med landsgjennomsnittet.

Figur 5: Sysselsetting i Rogaland fordelt på offentlig og privat sektor og kjønn (offentlig sektor unntatt offentlig eide selskaper. Kilde: SSB).

Figur 6: Gjennomsnittstallene for helt arbeidsledige de seneste årene. Kilde: Aetat i Rogaland

Rogalands historie har vært preget av dominerende, sykliske næringer knyttet til havet (sild, hermetikk, olje- og gass). Vi kan neppe regne med et nytt "naturressursmirakel".

Tom Hetland

Arbeidssøkende

Ved utgangen av 2004 var 3,3 prosent av arbeidsstyrken i Rogaland helt ledige, mens 0,7 prosent var sysselsatt i arbeidsmarkedstiltak. Arbeidsledigheten i fylket forventes å bli ytterligere redusert i 2005. Det er regionale forskjeller i arbeidsledigheten innen fylket. Noen kommuner, særlig byer, har høyere arbeidsledighet.

Ledigheten har gått ned i alle grupper med utdanningsnivå til og med fullført videregående skole. Ledigheten for personer med inntil 4 år på universitet eller høyskole som høyeste utdanning har gjennomsnittlig økt med 7 prosent i 2004 sammenlignet med 2003. Ledighetsøkningen i denne gruppen gjelder særlig kvinner. Ledigheten har også økt for personer med flere enn 4 år på universitet eller høyskole. Her økte antall helt ledige gjennomsnittlig i 2004 med 22 prosent. Også her er det særlig blant kvinner at økningen er størst.

Den generelt positive utviklingen i arbeidsmarkedet i Rogaland skyldes i hovedsak gunstige konjunkturer.

Gjennomsnittlig i 2004 sammenlignet med 2003 var reduksjonen i arbeidsledigheten størst innen industri, bygg- og anlegg, merkantile yrker, annet servicearbeid og ingeniørfag. Ledigheten har imidlertid økt innen helse, pleie og omsorg, mens det er forholdsvis mindre endringer innen andre yrkesgrupper.

Broken Column. Foto: Tom Sørum

Legging av gassrør. Foto: Lyse

4.2. Næringsliv

Rogaland har et moderne og konkurransedyktig næringsliv med et høyt teknologisk nivå og et internasjonale aktører. Rogaland har lang industriell historie, gode tradisjoner, og vil være et av landets viktigste industrifylker også i fremtiden. Konkurranssevnen avhenger av hvordan vi nyttiggjør oss de ressursene vi har til rådighet, som ulike former for kapital, men også av drivere som nyskapingsevne, internasjonale trender og livskvalitet. Det er en utfordring å opprettholde konkurranssevnen i privat sektor i en stadig mer internasjonal konkurranse også i fremtiden.

Evnen til nyskaping er en bærebjelke i all næringsutvikling. Nyskapingsevnen i næringslivet handler blant annet om idéer, kompetanse, organisering og kapital. Evne til nyskaping er en forutsetning for å holde på konkurranssevnen, internasjonalt, nasjonalt og regionalt. Graden av nyskaping og innovasjon varierer fra bedrift til bedrift. Det er en utfordring for bedriftene selv og for det offentlige virkemiddelapparatet å øke innovasjons- og nyskapingsevnen.

Rogaland er det tyngste energifylket i Norge og er sentrum for olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel. Den petroleumsrettede virksomheten i Rogaland er en internasjonalt konkurransedyktig næringsklynge. Gassen som ilandføres i fylket gir tilgang på energi med store utviklingsmuligheter for forskning, industri og nye former for energi-

bruk. Det er en utfordring å satse mer på forskning og utvikling og å legge til rette for økt bruk av fornybar energi. Fylket har store muligheter for videre utvikling av energibasert forskning og næringsvirksomhet.

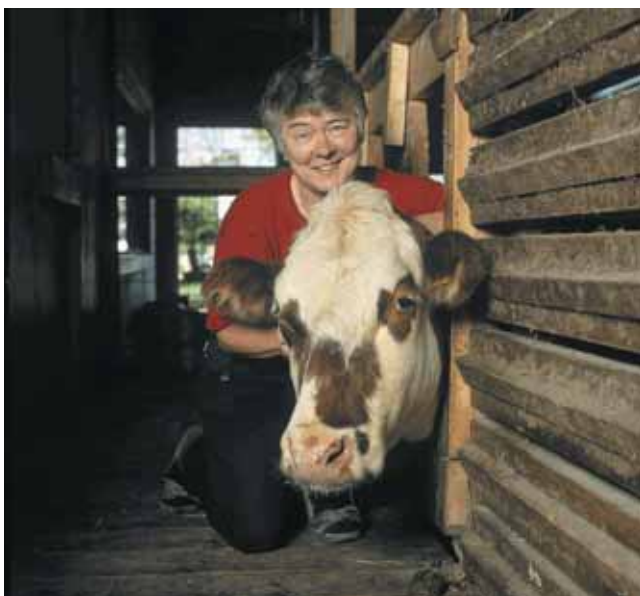
Rogaland er ett av landets sterkeste miljøer innenfor maritime næringer og har et spesielt fortrinn innen de petromaritime næringene. I fylket finnes videre spisskompetanse innen maritim sikkerhet, og innen ulike grener av shipping og verftsindustri. Det er en utfordring å bidra til videreutvikling i denne næringen også på dette området, for å styrke kompetansenivå og konkurranssevne.

Gode klimatiske forhold og et aktivt fagmiljø kombinert med lange tradisjoner, har gjort Rogaland til landets fremste landbruksfylke. I Rogaland har vi lenge arbeidet med vekst og verdiskaping knyttet til mat og måltidsnæringen. Basis for næringsutviklingen er fokus på måltidsopplevelse, økt produksjon og foredling, innovasjon og levende nettverk mellom næringsaktørene. Det er en spennende utfordring å arbeide for videre utvikling og styrking av matklyngen i Rogaland, både når det gjelder land- og havbasert matproduksjon.

Entreprenørkultur, de klimatiske forholdene og en lang kystlinje er basis for et blomstrende havbruksmiljø med oppdrett av laks, ørret og skjell av høy kvalitet. Dette kommer i tillegg til mottaket av fisk i tradisjonsrike fiskerihavner. Utfordringen fremover er å sette stor fokus på produktutvikling innen marin sektor generelt for å kunne ta

På veg til Kjerag ved Lysefjorden. Foto: Terje Rakke

del i mest mulig av verdiskapingen, og når det gjelder nye arter må det arbeides med kommersialisering/markedstilgang.

Reiselivsnæringen i Rogaland er i vekst. Natur- og kulturopplevelser er basis for mange reiselivsprodukter i fylket. I det 21. århundre preges trendene av at turistene er "rike når det gjelder penger, men fattige på tid" (World Tourism Organization). Mange vil etterspørre produkter som tilbyr "maksimum av opplevelser på kortest mulig tid". Disse trendene vil bidra til å fremme destinasjoner med et

bredt og attraktivt opplevelsestilbud, men også reiselivstilbud der en kan oppleve flere steder på en kortvarig reise. En annen trend er veksten i byferier, for eksempel ovale weekender, ofte med kulturelle formål. Samtidig er etterspørselen etter tilrettelagte aktiviteter i natur økende.

Rogalands viktigste fortrinn er den varierte naturen med fjorder og kysten som er lett tilgjengelig gjennom gode kommunikasjoner til markedene. Det er en utfordring å bidra til en bærekraftige utvikling i næringen gjennom bl.a. å ta vare på natur- og kulturverdiene. Den største utfordringen for reiselivsnæringen i Rogaland er å utnytte våre fortrinn, gjøre dem tilgjengelige og øke kunnskap og kjennskap.

Kulturbaserte næringer vokser raskt både i Norge og internasjonalt. Det er en utfordring å bidra til utvikling av levedyktige klynger og miljøer innen kulturbaserte næringer i Rogaland. Dette vil blant annet kreve nettverksbygging mellom virksomheter, til andre næringer og til nasjonale og internasjonale nettverk, bedre tilgang til risikovillig kapital, kompetanseheving på markedsføring, kreativitet planlegging/strategi, og internasjonalisering.

Fotos: "Den blinde ku"

4.3. Opplæring

Den relativt unge befolkningen i Rogaland representerer en stor utfordring for utdanningssystemet. Samtidig representerer dette store muligheter. Det er en stor oppgave å kunne utløse potensialet som ligger i en ung befolkning for å fremme nyskaping og innovasjon i regionen. I bunnen for

dette ligger at skolemiljøene må fremme trivsel og helse som grunnlag for all læring, slik at kreativiteten kan utløses.

Det gjennomsnittlige utdanningsnivået i landets fylker uttrykkes i prosentandel av befolkningen med fullført grunnskole, videregående opplæring eller universitet/høyskole som sitt høyeste utdanningsnivå.

	Grunnskole-nivå	Videregående skolenivå	Universitets- og høyskolenivå, kort	Universitets- og høyskolenivå, lang
Hele landet				
1970	53,6	39,2	5,6	1,7
1980	44,5	44,4	8,8	2,4
1990	33,3	51,3	12,2	3,2
2000	22,2	55,8	17,2	4,7
2003	20,1	56,4	18,3	5,2
Utvalg av fylker 2003				
Oslo	14,9	46,8	26,6	11,8
Akershus	16,2	54,6	21,4	7,8
Rogaland	18,5	59,5	17,5	4,5
Hordaland	18,5	57,2	18,9	5,3
Rogaland 2003				
Kvinne	20,4	56,5	20,4	2,6
Menn	16,4	62,6	14,7	6,4

Tabell 2: Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning. 1 oktober 2003 (Kilde: SSB).

Fylker som har et høyere utdanningsnivå enn Rogaland er fylker med universitetsbyer. Dette tyder på at forskjellen på utdanningsnivå skyldes tilgjengelighet til universitet og høyskoler for befolkningen.

Kompetansemiljøer i fylket innen olje/gass og maritime næringer er i fremste rekke. Rogaland er et av landets viktigste landbruks- og matfylker, også her med gode kompetansemiljøer og en betydelig andel av den nasjonale produksjonen. Dette er næringer som i høy grad har hatt behov for faglært arbeidskraft og som har rekruttert ønsket kompetanse gjennom lærlingordningen og fagopplæringsystemet.

Utdanningsprofilen i Rogaland avspeiler generelt fylkets næringsstruktur. Også for kommende fylkesplanperiode blir utfordringen å kunne tilby samfunns- og næringsliv den kompetanse som det er behov for.

Kunnskapssamfunnet krever stadig flere kunnskapsarbeidere, men av disse finnes det minst to kategorier:

- de som skal utvikle ny kunnskap, initiere ny produksjon og nye produkter, som skal forske, utvikle og innovere
- de som skal videreutvikle, vedlikeholde og reparere allerede eksisterende kunnskap.

Det er derfor viktig for kunnskapsfylket Rogaland både å redusere andelen med kun grunnskole, og å ta igjen de

fylkene som ligger foran oss på statistikken over andel personer med universitets- / høyskoleutdanning.

Internasjonale sammenlikninger viser at norske 15-åringer har svake resultater i fag som ofte karakteriseres som bærere av grunnleggende ferdigheter for alle i et moderne samfunn. Det er viktig å finne årsaken til dette og å sette inn hensiktsmessige tiltak for å heve nivået. Skolereformen som lanseres i 2005 under betegnelsen "Kunnskapsløftet" skal nettopp sette søkelyset på elevenes grunnleggende ferdigheter i å kunne uttrykke seg muntlig, kunne lese, skrive, regne og bruke digitale verktøy. I denne reformen ligger også en betydelig økning av timetallet i grunnskolen i norsk og matematikk og innføring av obligatorisk 2. fremmedspråk. I videregående opplæring skjerpes kravene til studiekompetanse blant annet med ytterligere krav om kunnskaper i matematikk.

Det er grunn til å merke seg at stadig flere elever på allmennfaglig studieretning i videregående skole i Rogaland de siste årene har valgt full fordypning i realfagene. Problemet er likevel at så få velger å studere realfag etter videregående. Utfordringen for både videregående skole og høyere utdanning ligger i å finne ut hvorfor så få velger å videreføre realfagene inn i sin høyere utdanning og avklare årsaksforholdet. Spørsmålet er om årsaken ligger på det

Foto: Kristin Nevøy

videregående skolenivå eller på universitets-/høyskolenivå, og i så fall hva som er årsakssammenhengen.

Elevtallet i videregående opplæring vil øke i årene framover. I dag velger over 60 % yrkesfaglig grunnutdanning. Det er grunn til å tro at dette tallet vil holde seg hvis ikke "Kunnskapsløftet" og de nye programområdene fører til endret søking. Ut fra økningen i årskullene framover vil det derfor sannsynligvis være behov for snaut 400 ekstra læreplasser i 2008 i forhold til dagens nivå.

Næringslivet har tradisjonelt brukt lærlingordningen som rekrutteringsordning. Bedrifter og institusjoner må i tiden framover i større grad definere seg som opplæringsarenaer, alene eller i samarbeid med andre bedrifter eller videregående skoler. Videregående skoler bør kunne påta seg opplæring på spesialområder hvor bedriften mangler kompetanse eller oppdrag. Å bringe nye fagområder inn under fagopplæringsystemet vil gi økt status og dokumentert kompetanse for den enkelte samtidig som det øker mulighetene for omstilling og nyskaping.

Universitet og høyskoler

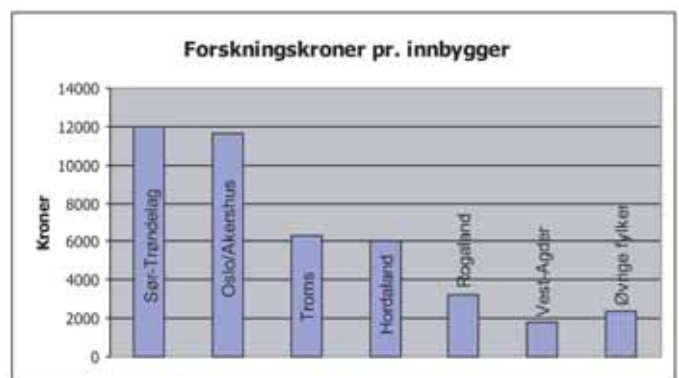
En stor del av forskningen ved UiS og høyskolene i fylket må være handlingsrettet og orientert mot regionale behov. Institusjonene skal fremme kompetanseutvikling i regionen og bidra til å fremme innovasjonsvirksomhet i nærliggende bedrifter. Det må være et klart mål å styrke samarbeid mellom UiS og høyskolene i fylket og næringslivet med tanke på utvikling av nye bedrifter så vel som eksisterende. Det er viktig at høyere utdanning gis rammebetingelser for et sterkere samspill med næringslivet. Dette samspillet må ta utgangspunkt i regionens sterke sider og bidra til å styrke

disse. Også grunnforskningen ved UiS vil spille en viktig rolle som del av regionens langsiktige strategi for videreutvikling av det regionale næringsliv mot moderne kunnskapsforetak. Forskningen er grunnlag for ny kunnskapsutvikling og et fundament for utdanning av høy kvalitet.

Ytterligere satsing på realfag og teknologisk utdanning ved fylkets institusjoner for høyere utdanning er viktig for konkurranseevne og videreutvikling av et regionalt nærings- og samfunnsnivå basert på utstrakt bruk av moderne teknologi. Forskerutdanning er viktig for kunnskapssamfunnet Rogaland. Behovet for forskerutdanning, særlig innenfor realfag og teknologiske fag, øker både innen universitets- og høyskolesystemet og i arbeidslivet for øvrig.

Forskning og utvikling (FoU)

Sammenligner vi antallet kroner som blir brukt til forskning i hvert fylke med antallet innbyggere kan vi si at landet deles inn i tre kategorier (se figur): Oslo/Akershus og Sør-Trøndelag ligger øverst med ca. 12 000 kroner pr. innbygger. Deretter kommer universitetsfylkene Hordaland og Troms med omkring halvparten og deretter kommer resten av landet. Rogaland ligger i nærheten av 3 000 kroner som er litt over landsgjennomsnittet. Det må derfor være et mål for Rogaland å øke denne andelen vesentlig. Et realistisk mål bør være å komme opp på nivå med de to universitetsfylkene Hordaland og Troms. Typer forskningsoppgaver som det fokuseres på må ha utgangspunkt i eksisterende fagmiljøer og på de regionale fortrinnene vi har i fylket. Det er viktig å utvikle noen internasjonalt fremstående miljøer som trekker til seg de beste fagfolkene.

Figur 7: Forsningskroner pr. innbygger i forskjellige fylker (Kilde: Gjelsvik & Holmen).

Foto: Torbjørn Rathe

4.4. Samferdsel

I Rogaland er det gjennomført systematiske langsiktige areal- og transportplaner for de viktigste byområdene og for Ryfylke og Dalane. Planene har status som fylkesdelplaner, og gir viktige strategier mht arealbruk både i byer, tettsteder og i spredtbygd strøk. Planene omfatter krav til tetthet, lokalisering av funksjoner mv. Planene har dessuten sin overbygning i Fylkesdelplan for samferdsel i Rogaland 2004-2015. Det forventes at gjennomføringen av slike planer skjer i et forpliktende samarbeid mellom staten, fylkeskommunen og de involverte kommunene.

Vegtrafikken i Rogaland viser en sterk og jevn vekst. En stor befolkningsøkning og arbeidsplassvekst på Nord-Jæren har gitt en tilsvarende økning i transportbehovet. Som eksempler på den betydelige trafikkveksten kan nevnes at trafikken over snittet mellom Gandsfjorden og Solavika gjennom 1990-åra økte med 3,1 % årlig og at trafikken på E 39 Motorvegen, som nå betjener om lag 50 % av trafikken her, har hatt en enda større økning – i 1997-1998 hele 12 %. Den betydelige veksten i biltrafikken har også forsterket miljøproblemene i form av økt støy og økt luftforurensning. I Haugesundsområdet er det særlig langs aksen Åkrahavn – Kopervik – Haugesund at trafikkveksten har vært stor de siste årene. På det mest kritiske punkt på Rv 47 – Karmsund bru – Karmsundgata - er teoretisk kapasitet allerede overskredet både når det gjelder årssdogntrafikk og maksimal timetraffikk. Her var dessuten trafikkøkningen på over 18 % fra 1995 til 1998. Også på E 134 mellom Haugesund og Aksdal har trafikken vært økende de senere årene. Og veksten

fortsetter. I henhold til sentrale prognoser forventes biltrafikken i Rogaland i det neste tiåret å øke mer enn landsgjennomsnittet både for lette og tunge kjøretøyer. Dette er en utfordring for kapasitet og vegstandard særlig på riksvegnettet.

Kollektivtrafikkens markedsandel av reisene i byområdet på Nord-Jæren var i 1998 på 7 %, mens den for de mer spredtbygde områdene på Sør-Jæren var på 2,5 %. For byområdet i Nord-Rogaland var den 5,6 % i 1993. Den lokale buss- og hurtigbåttrafikken i Rogaland tapte i tidsrommet 1986–90 markedsandeler i forhold til befolkningsutviklingen i fylket. Etter en systematisk satsing på utbygging av kollektivtiltak på Nord-Jæren, og etter omlegging av den organisatoriske strukturen, registreres det nå en betydelig økning av antall reisende med buss. Det er viktig at denne utviklingen fortsetter.

Området Nord-Jæren viser en passasjervekst på 10,5 % fra 2003 til 2004, mens resten av fylket viser en stabil utvikling. Hurtigbåttrafikken i Ryfylke økte i perioden 1990-1999 antall passasjerer med ca. 30 %. Årene 2000-2001 viste imidlertid en svak trafikknedgang. Rutestrukturen ble lagt om fra 2002 og hurtigbåttrafikken viser nå igjen en positiv utvikling. Persontrafikken på Jærbanen har de senere år vist en jevn positiv utvikling.

På landsbasis har gang- og sykkeltrafikkens markedsandel endret seg lite siden 1990-årene, selv om tilretteleggingen har pågått kontinuerlig. Utviklingen de siste årene indikerer imidlertid at sykkelbruken er økende. Hver dag foretas det i Rogaland rundt regnet 200 000 reiser til fots og med sykkel, fordelt på 150 000 fotturer og 50 000 sykkeltureturer. Det utgjør henholdsvis 14 % og 5 % av det

Flyttbåt i Smedasundet. Foto: Geir Olav Gjerden

totale antall reiser. På landsbasis er tilsvarende tall 19 % og 6 %. Både helse- og miljømessig er det store gevinster ved at flere går eller sykler. Det er ingen grunn til at Rogaland skal ha lavere andel enn landet for øvrig. Planlegging av nye tunneler krever bedre samordning av kollektiv- og sykkelreiser.

De største transportstrømmene i fylket foregår innad i de største arbeids-, bo- og serviceregionene med Stavanger-Sandnes og Haugesund som tyngdepunkter, og mellom disse regionene. Utover de to stamvegene (E39 og E134) betjenes disse områdene av de viktigste regionale transportkorridorene. Det er det en hovedutfordring å utvikle de viktigste hovedforbindelsene mellom de regionale og nasjonale transportkorridorene og sikre tilknytning mellom stamvegnettet og de nasjonale og regionale havneområdene.

I korridoren Indre Ryfylke – Haugesund er utfordringen å utbedre de verste strekningene på riksvegene og vedlikeholde disse slik at standarden ikke synker. Rassikring for å heve tryggheten og sikkerheten for vegtrafikken er også viktig.

I korridoren Ytre Ryfylke – Stavanger representerer fjordkryssinger de største utfordringene. Rogaland fylkesting har vedtatt to store ferjeavløsningsprosjekter i form av undersjøiske tunneler: Strand - Stavanger (Rv 13 Ryfast) og Finnøy - Rennesøy (Rv 519 Finnfast). Utfordringen når det gjelder Rv 13 for øvrig ligger i å utbedre de verste strekningene og vedlikeholde vegen slik at standarden ikke synker. Rassikring for å heve tryggheten og sikkerheten for vegtrafikken er i den forbindelse viktige tiltak.

I korridoren Egersund – Stavanger er utfordringen på vegsektoren primært knyttet til standardheving på Rv 44. I denne korridoren er utviklingen av Jærbanen, inkludert dobbeltspor Stavanger – Sandnes en hovedsatsing for utvikling av ryggraden i fremtidens kollektivsystem.

I tillegg kommer utvikling av de nasjonale transportkorridorene gjennom Rogaland. Utvikling av E 39

Kyststamvegen mellom nord og sør er viktig. Her nevnes ferjeavløsningsprosjektet E 39 Rogfast (undersjøisk tunnel under Boknafjorden) spesielt. Det samme gjelder E134 i korridoren mellom Øst- og Vestlandet.

Varemengden transportert på sjø til og fra sørfylket er gradvis forflyttet mot Risavika og det er registrert en økning i tonnasje over kai på 23 % det siste året. Økningen i antall containerenheter (TEUs) er på 30 %.

I forhold til å styrke sjøtransporten vil videreutvikling av havneavsnittene i Stavangerområdet, Karmsund og Eigersund med bl. a. Risavika som intermodal knutepunktshavn være viktig.

I forhold til de nasjonale og internasjonale transportkorridorene til og fra Rogaland, er en naturlig videreutvikling av lufthavnene på Stavanger lufthavn, Sola og Haugesund lufthavn, Karmøy med tilhørende rutetilbud en viktig utfordring.

Fylket har et stort forbedringspotensial når det gjelder øke sikkerhetsnivået i alle transport-former, overføre persontransport fra bil til mer miljøvennlige transportformer, bedre framkommeligheten for samferdselen i og til/fra Rogaland, oppnå en tilfredstillende tilgjengelighet for alle samt redusere utslipp og støyplogen fra transportsektoren. Den langsiktige tendensen i utvikling i vegtrafikkulykkene i Rogaland er at både antall ulykker og antall skadde og drepte pr. år er fallende. Forholdet er slik at mens trafikken fra 1993 til 2001 økte med 24,2 %, ble antall ulykker redusert med 10,6 % og antall drepte og skadde med 8,7 %. Det er en utfordring å føre denne trenden videre. Det ligger også en utfordring i større satsing på rassikring i fylket.

Det er et stort gap mellom de anbefalte prosjekter i fylkesdelplaner og handlingsplaner som fylkestinget har vedtatt, og de investerings- og driftsmidler som blir gjort tilgjengelig over statlige og fylkeskommunale budsjetter. Etablering av alternativ ekstraordinær finansiering for å få videreutviklet et framtidig transportsystem er derfor en sentral utfordring.

Avstander, tidsbruk og kostnader blir en stadig viktigere konkurransefaktor. En økende nasjonal og internasjonal konkurranse stiller skjerpede krav bl.a. til nye produkter, bedrifter og markeder. I den sammenheng er transport og logistikk viktig – i noen tilfeller kanskje avgjørende – for å kunne lykkes. Rogaland har et transportintensivt næringsliv og må legge det til grunn for videre utvikling av et rasjonelt og framtidig transportsystem.

En annen viktig utfordring for gode kommunikasjoner i fylket er utvikling av et høyverdig nettverk for IKT-tjenester. I denne sammenheng er utbygging av bredbånd til alle deler av fylket en forutsetning. Dette er langt på veg realisert men gjenstår i noen deler av fylket.

4.5. Regionale levekårskvaliteter

Rogaland er et godt fylke å bo i, men visse levekårskvaliteter har et klart forbedringspotensial. For å opprettholde og videreutvikle kvalitetene forutsettes en aktiv innsats i partnerskap med mange aktører i alle deler av fylket. Men levekårskvalitetene er også viktig for å styrke næringslivet i fylket, blant annet i konkurransen om arbeidskraft. Slik kan fylket sikres som en fortsatt attraktiv region å arbeide, bo og etablere seg i i fremtiden.

Den store befolkningsveksten i Rogaland, et aktivt næringsliv, stort transportomfang og energivest kombinert med høy kjøpekraft bidrar til økt press på verdifulle areal- og naturkvaliteter. Det er viktig å sikre slike kvaliteter og bedre tilgjengelighet og tilgang til opplevelser. Konflikter knyttet til ulike arealbruksinteresser er voksende. Dette fører til et økende behov for planmessige avklaringer.

Etter flere tiår preget av sentralisering er det særlig viktig å styrke de mindre regionale sentra i fylket. Samspill mellom servicetilbud, nærings- og kommunikasjonsutvikling er viktig i forhold til utvikling av attraktive og robuste arbeids-, bo- og serviceregioner.

Det er fortsatt en viktig utfordring å ta vare på verdifull matjord. Dette krever mer effektiv arealutnyttelse. Fortetting av byer og tettsteder må imidlertid ikke gjøres slik at miljøkvaliteter og levekår i nærmiljøet forringes. Grøntarealer i tettsteder er et knapphetsgode. Å sikre høy vannkvalitet i vassdrag og sjøområder er fortsatt en stor utfordring. Det vil framover være særlig viktig å beskytte områder i sjøen som har potensial for næringsutvikling mot forurensning fra skipstrafikk, herunder ulykker, og fra andre kilder. Støy er et betydelig levekårsproblem mange steder. Denne utfordringen må møtes både i planleggingen og i behandlingen av enkeltsaker.

Befolkningens livsstil er i endring. Det skjer en stadig urbanisering av samfunnet med oppblomstring av løse organisasjoner/uorganiserte aktiviteter utenfor det tradisjonelle organisasjonslivet (i f.eks. idretten).

Sola ruinkirke. Foto: Tom Sørum

Internasjonalisering i samfunnet har resultert i økning av mangfoldet i kulturtilbudet.

I Rogaland er det en utfordring å utvikle kulturtilbudet som et aktivt virkemiddel for å bedre levekårskvalitetene i fylket. Alle bør ha tilgang til kulturopplevelser i et bredt spekter og med høy kvalitet. Kultur skal utvikle fellesskap og samfølelse og bidra til at mennesker får uttrykke sin identitet og egenart. En aktiv kulturpolitikk vil også bidra til en utvikling av reiselivstilbudene. Det er en utfordring å utnytte natur- og kulturkvalitetene i reiselivssammenheng uten at disse kvalitetene forringes. Miljøkvalitetene vil både være en styrke for den eksterne markedsføringen av regionen, og samtidig være viktig for den regionale identitet.

På toppen av Rogaland - Vassdalseggi. Foto: Per Frøyland Pallesen.

4 resepter for et sunnere Norge:

- *Gjøre det enklere å ta ansvar for egen helse*
- *Brede allianser for folkehelse*
- *Helsetjenesten -forebygge mer for å reparere mindre*
- *Tiltak basert på erfaring og kunnskap*

Resept for et sunnere Norge

(St.meld. nr. 16, 2002-2003)

5. Satsingsområdene – mål og strategier

I dette kapitlet presenteres mål og strategier for satsingsområdene. Oppfølgingen av fylkesplanen skjer i det årlige handlingsprogrammet, Regionalt utviklingsprogram (RUP), jf. kap.2.

5.1. Konkurranssevne

Dette kapitlet er samtidig Strategisk næringsplan for Rogaland. Det inneholder derfor noe mer innledende tekst enn andre kapitler som bygger på utdypende fylkesdelplaner eller andre strategiske planer.

Innledning

Rogaland har et allsidig og robust næringsliv. Rogaland er i tet blant eksportfylkene i Norge. Samtidig er viktige deler av fylkets næringsliv konjunkturutsatt, dette gjelder for eksempel verftsindustrien, bygg og anlegg, og en del hjørnesteinsbedrifter. Industrien innen ulike næringer har gitt et godt grunnlag for utvikling av konsulentbransjer og andre tjenesteytende næringer. Utvikling av disse næringene er med å bygge opp under et robust næringsliv i fylket vårt, og legge grunnlag for nye typer av eksport.

Rogaland er også et av landets viktigste landbruksfylker. Utvikling av mat- og måltidsnæringen er et viktig fokus i

fylket vårt. Dette gjelder også innen oppdrett, der bedrifter i Rogaland er aktive deltakere i en global sjømatnæring.

Det betyr mye for en regions konkurransevne at man har et godt utdanningsystem og at man er i stand til å rekruttere "de beste hodene". Derfor satser vi på utvikling av næringer som vil bidra til en økt livskvalitet og attraktivitet for regionen, som reiseliv/opplevelser og kulturbaserte næringer.

I Rogaland har vi valgt å satse på å videreutvikle noen av våre sterke sider. Dette må skje, basert på egne ressurser, i samspill mellom regionale, nasjonale og internasjonale partnere, og på en miljøvennlig forsvarlig måte.

Følgende satsingsområder er valgt: nyskaping, energi, maritime næringer, mat, reiseliv, og kulturbaserte næringer.

5.1.1. Nyskaping i næringslivet

Skal nyskapingstakten i næringslivet øke må det en spesiell innsats til for å sikre nyrekruttering og nyskaping innen eksisterende og framtidig næringsliv. Bedrifter i en tidlig fase, med høy grad av innovasjon og høyt internasjonalt potensial, har store muligheter for å oppfylle målene om verdiskaping og sysselsetting, og en spesiell innsats settes derfor inn i forhold til disse.

Foto: Hydro.

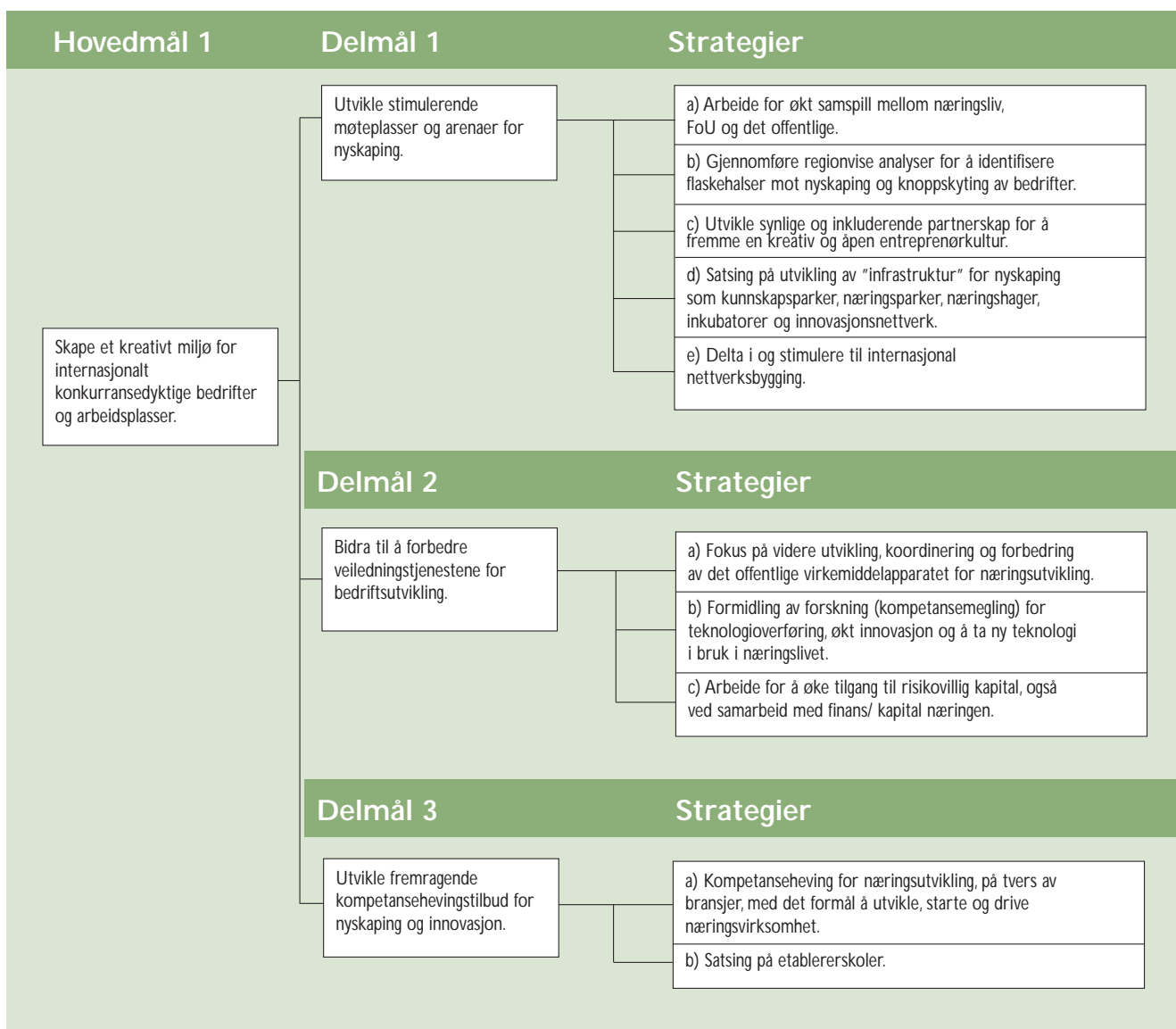
Rogaland har en moderne og konkurransedyktig industri, og det teknologiske nivået er høyt. Skal denne industrien også være internasjonalt konkurransedyktig i fremtiden, må fokus fortsatt være på teknologiutvikling, og samt å ta ny teknologi i bruk.

Videre må fylket satse på å utvikle gode koblinger mellom næringsliv, FOU-miljøer og det offentlige (trippel helix). En bevisst satsing på denne modellen har tidligere gitt gode resultater. Universitetet i Stavanger, høgskolene og forskningsmiljøer er regionale ankerfester i en slik nyskappingsmodell. Det offentlige har en særlig rolle i å legge til rette for slike samarbeidsarenaer.

Vi satser på nyskaping for næringslivet på tvers av bransjene og som er allmenn for det å utvikle, starte og drive næringsvirksomhet.

Sjømatretter i et tredelt Figgjofat. Foto: Figgjo AS.

Kårstø. Foto: Torbjørn Rathe.

5.1.2. Energifylket Rogaland

Rogaland er det tyngste energifylket i Norge, med en sterk petroleumsklynge, vi er langt fremme i Norge på å ta naturgass i bruk i landbasert virksomhet, og en stor del av fylkets vannkraft er tatt i bruk.

Petroleumsklyngen i fylket vårt er en næringsklynge der samtlige typer aktører er til stede: flere oljeselskap har sitt hovedkontor i fylket og regionen har et mangfold av leverandører til olje- og gassindustrien. Videre er offentlige aktører som oljedirektoratet og Petroleumstilsynet lokalisert i fylket, og det finnes gode, internasjonale forskningsmiljø.

I årene som kommer vil vi måtte produsere mer energi med mindre karbon, selv om olje og gass fortsatt vil være dominerende energibærere i mange år fremover. Fornybar energi basert på sol, vind og bølger er et område der teknologi- og næringsutviklingen skyter fart med høy oljepris. Produksjon og bruk av hydrogen en annen energibærer der teknologiutviklingen er i ferd med å føre til lønnsom drift.

Det er en stor utfordring å gradvis legge om energi-produksjonen fra fossile kilder til fornybare kilder. Dette krever økt kunnskap og kompetanse basert på relevant forskning. Teknologiutvikling innen energisektoren er utfordrende, samtidig som det gir store muligheter for verdiskaping både innenlands og på eksportmarkedet.

Rogaland skal være et foregangsfylke innen reduksjon av klimautslipp, og satse på god ressurs- og energiforvaltning,

gjennom å legge opp til energifleksibilitet, lavenergibygg og bruk av miljøvennlig energi til transport og oppvarming.

Sentrale myndigheter har satt som mål at naturgass skal tas mer i bruk innenlands både som energibærer og som råstoff til industrien. Tilgang på naturgass via Kårstø-terminalen og dens rørnett fører til at energiproduksjonen fortsatt kan økes og på den måten bidra til at import av elektrisk kraft kan bli redusert. Når det gjelder andre energiformer er det meste av fylkets vannkraftspotensiale til fornybar energiproduksjon er utbygget eller vedtatt utbygget.

Utsira. Foto: Torbjørn Rathe

Hovedmål 1	Delmål 1	Strategier
Sikre tilstrekkelig og stabil energi til alle deler av Rogaland samt stimulere til en balansert utnyttelse av fornybar energi.	Stimulere til økt satsing på vindkraft, bølgekraft, bio-brensel, varmepumper og vannbåren varme.	<ul style="list-style-type: none"> a) Arbeide for bygging av gasskraftverk i nord- og sør fylket. b) Lokalisere vind- og bølgekraftanlegg basert på regionale helhetsvurderinger og planer (fylkesdelplan). c) Utvikle mini vannkraftverk på lokaliteter som ikke gir vesentlige ulemper for natur og kultur- eller reiselivsinteresser d) Videre utbygging av forsyningsnett for vannbåren varme. e) Foredling av trevirke til egnet brensel som pellets og biobrikker. f) Stimulere til bygging av lavenergihus/bygg.
Hovedmål 2	Delmål 1	Strategier
Gass som grunnlag for næringsutvikling.	Ta i bruk mer naturgass innenlands til økonomisk verdiskaping og energiformål.	<ul style="list-style-type: none"> a) Stimulere til utvikling og bruk av kogenereringsanlegg (mindre varmekraftverk) basert på naturgass som energikilde. b) Arbeide for å ta hydrogen i bruk som ny energibærer i transportsektoren. c) Bidra til utnyttelse av naturgass til transport, oppvarming, el-produksjon m.v. på en effektiv og miljømessig god måte. d) Arbeide for at bruk av gass på land må ha samme rammebetingelser som i EØS området.
Hovedmål 3	Delmål	Strategier
Utvikle den energi- og petroleumsrettede næringsklyngen.		<ul style="list-style-type: none"> a) Arenaskaping mellom næringsliv, myndigheter, FOU og Utdanning b) Satsing på internasjonalt orientert forretningsutvikling med vekt på Barentshavet og Russland. c) Videreføre satsingen på gjenbruk og gjenvinning av utrangerte offshore installasjoner.
Hovedmål 4	Delmål	Strategier
Stimulere til utvikling av miljøvennlig og effektiv teknologi.		<ul style="list-style-type: none"> a) Økt satsing på utvikling av renseteknologi og annen teknologi. b) Utvikling av teknologi for miljøvennlig bruk av gass. c) Fokus på utvikling av teknologi innen nye områder som kaldklima og fjerndrift.

5.1.3. Maritime næringer

Rogaland har en betydelig maritim næringsklynge med en variert flåtestruktur og et bredt maritimt næringsmiljø. Samtidig har Norge som nasjon de senere år mistet sin fremtredende internasjonale posisjon blant verdens skipsfartsnasjoner. Av verdens ti største i skipsfart var Norge i 2004, sammen med USA, det eneste landet som hadde tilbakegang i flåten. Norges andel av den totale skipstonnasjen gikk ned fra en 3. til en 5.plass.

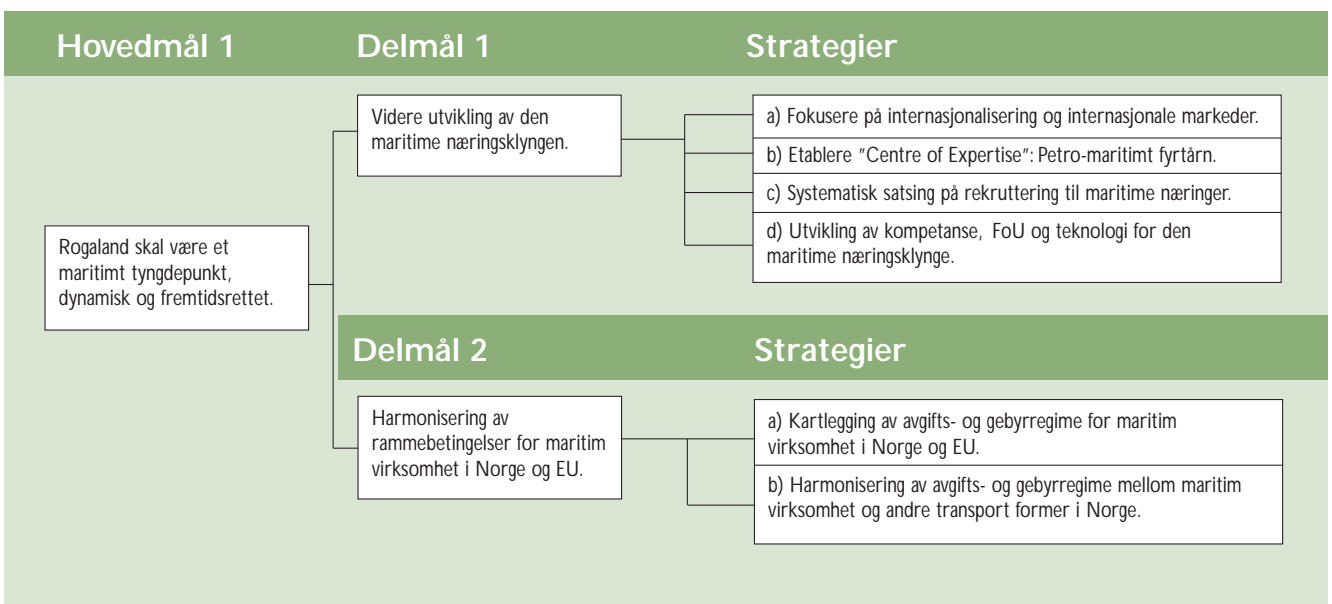
Rogaland er det tyngste fylket på petro-maritim virksomhet, et område som omfatter alt fra rederier og ulike

typer maritim tjenesteyting og leverandørvirksomhet til supplyskip, bøyelastere og verftsindustri, samt utdanning i videregående skoler og på høgskole- og universitetsnivå.

De maritime virksomhetene er globale aktører og i mange sammenhenger spesielt følsomme i forhold til internasjonale forskjeller i rammebetingelser.

Foto: Tom Sørum

5.1.4. Matfylket Rogaland

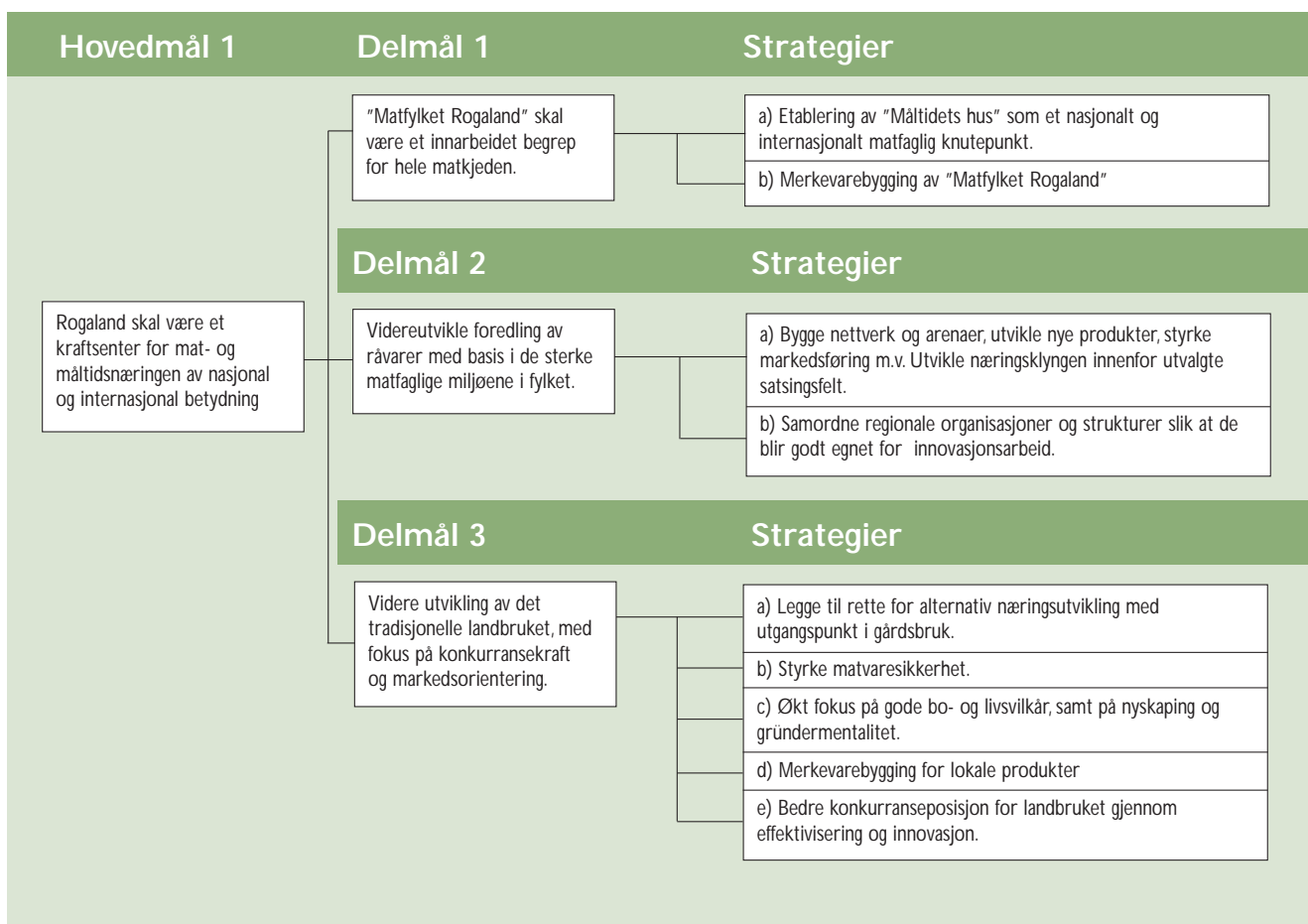
Bakgrunn

Rogaland må utnytte sine konkurransefortrinn (nærhet til råvarer, Norges største foredlingsbedrift er lokalisert i fylket), satse på FOU-aktiviteter med sterke nettverk i inn- og utland, og videreutvikle matklyngen i Rogaland som en av Norges største næringsklynger (målt både i verdiskaping og i antall virksomheter og ansatte).

Rogaland har gode og sterke tradisjoner for entreprenørskap i matproduksjon. Landbruk og havbruk/fiskeri produserer førsteklasses råvarer, og samspillet for å øke verdiskapingen er godt utviklet. Den blå/grønne matalliansen er i ferd med å bli etablert, og i fylket finnes allerede fremtredende nasjonale matprodusenter i alle ledd av næringskjeden. I planperioden skal vi arbeide med videre utvikling av næringsklynge på mat med gode koplinger mellom FOU og mat og måltidsnæringen, og offentlig sektor.

Verdensmester i kokkekunst Charles Tjessem. Foto: Øyvind Hagen, Statoil.

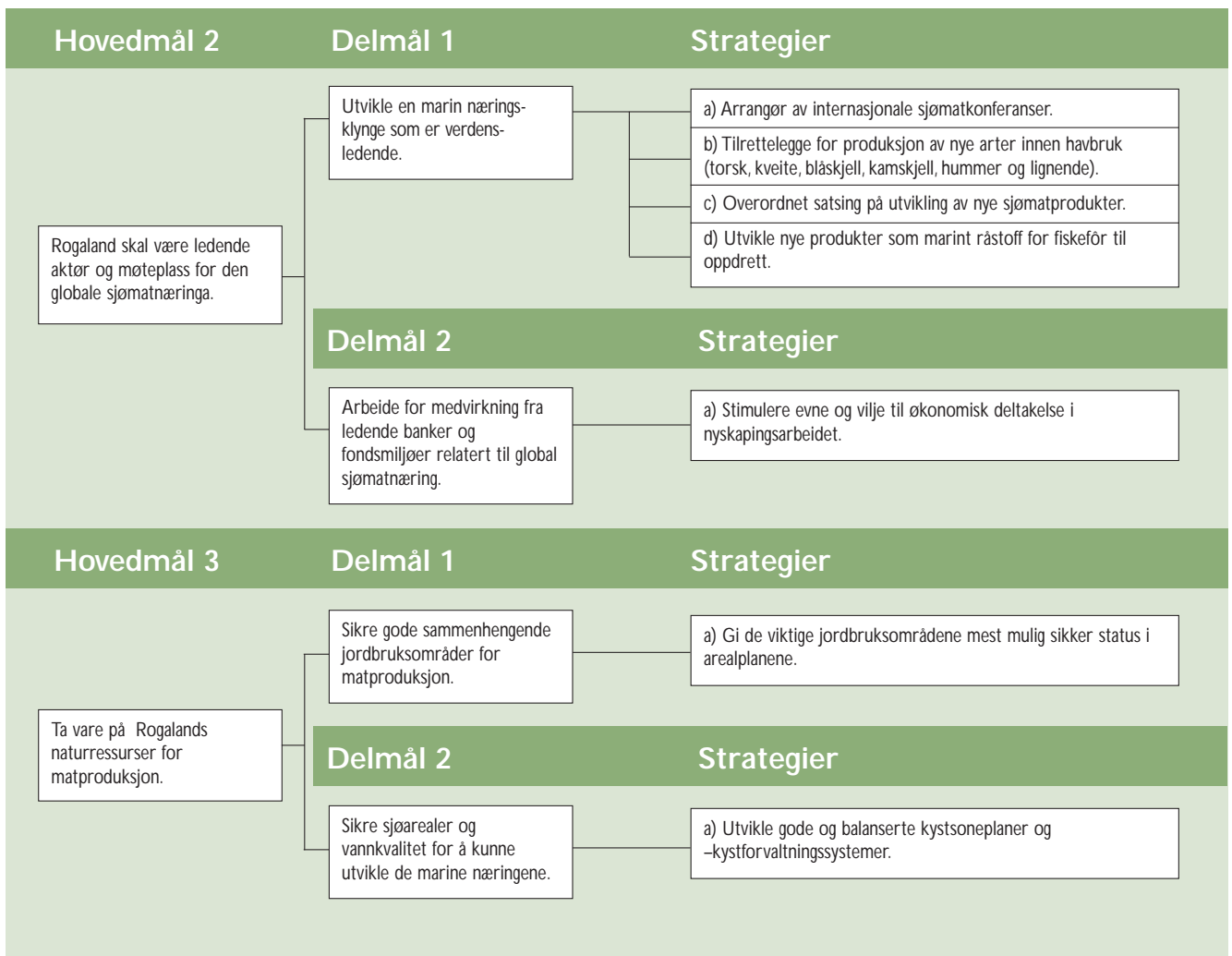

Foto: Geir Olav Gjerden

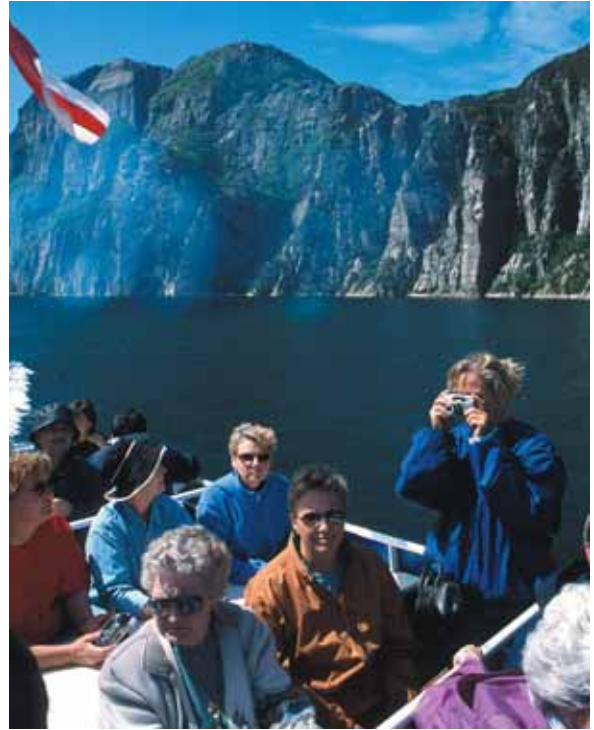
Foto: Arne J. Lyshol

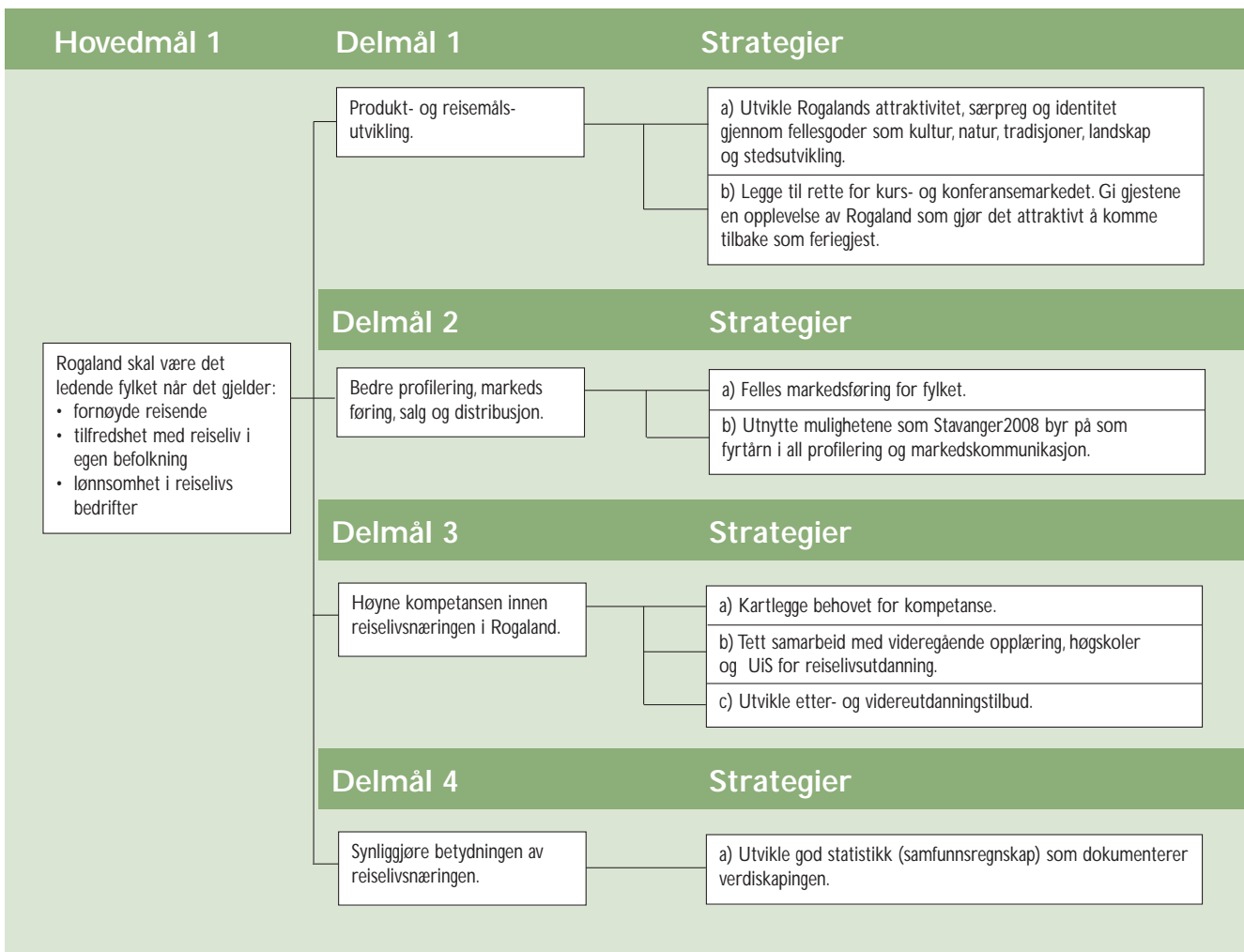
Reiseliv / Opplevelsesfylket

Reiselivsnæringen er en viktig næring ikke bare fordi verdiskapningen og sysselsettingen i næringen er stor, men også med tanke på bosetningsmønsteret i distriktene og arbeidsplasser for kvinner.

Rogalands viktigste fortrinn er den varierte naturen med fjordene og kysten og et godt utbygd servicetilbud for befolkningen. Rogaland kan skilte med attraksjoner av nasjonal og internasjonal interesse. Det er gode kommunikasjoner både til/fra og innen fylket. Overnattingsbedriftene har god kapasitet året rundt. Derfor er satsing på både kurs og konferanse markedet, og ferie og fritidsmarkedet viktig. Rogaland har vært og er gode på produktutvikling. Rogaland er godt organisert gjennom destinasjonsselskap som dekker hele fylket, og ved etableringen av Universitetet i Stavanger vil reiselivsforskning stå sterkt.

Lysefjorden. Foto: Torbjørn Rathe

5.1.5. Kulturbasert næringsutvikling

På verdensbasis er "opplevelsesøkonomien" sterkt voksende. Med opplevelsesøkonomi mener vi næringer basert på de produktene (varer og tjenester) hvis fremste egenskaper er kommunikative, for eksempel, bøker, musikk, teater, kunst, media, film. Det at begrepet næring benyttes har sammenheng med at vi fokuserer på kulturell produksjon i et næringsperspektiv, og at vi har valgt et fokus på private bedrifter og arenaer som selger kulturelle produkter på det private markedet.

Et godt kulturtilbud bidrar positivt til folks trivsel og levekår. Utvikling av kultur som næring bidrar til utvikling av gode, levedyktige kulturmiljøer i alle deler av fylket. Satsingsområdet vil også omfatte virksomheter som tjener som arena eller formidler kulturbaserte produkter, som for eksempel festivaler.

Dette satsingsområdet må også sees i sammenheng med Stavanger2008, som en må regne med kan gi et betydelig løft til kulturlivet og kulturbasert virksomhet i fylket og videre gi en betydelig drahjelp for å utvikle kulturbasert virksomhet

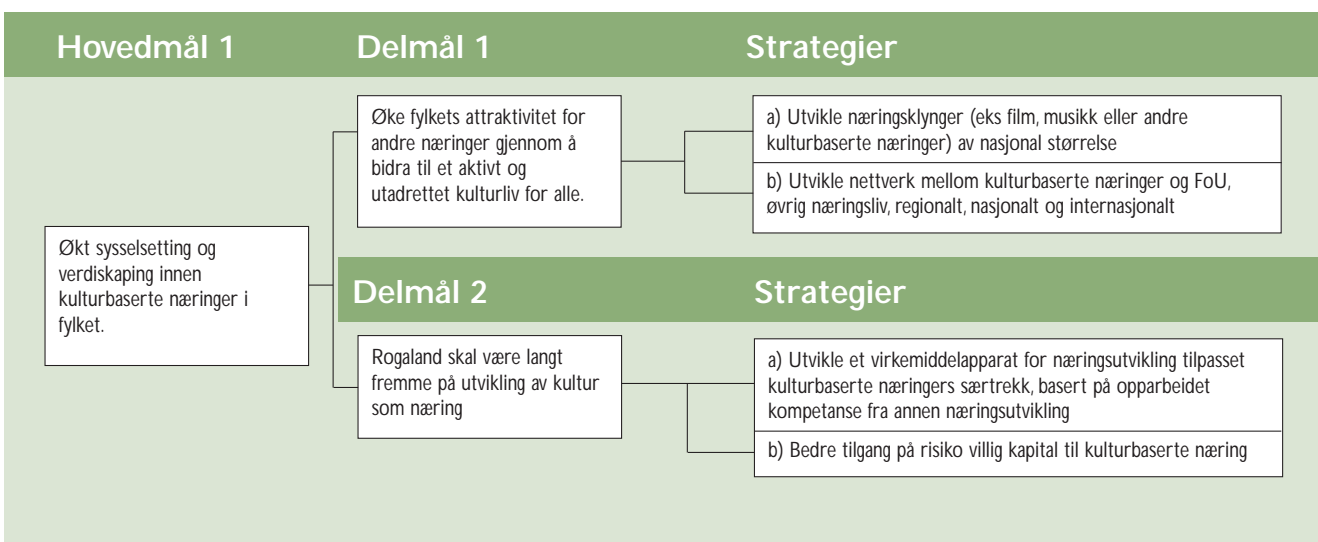

Foto: Andres Lumb, Tou Scene

som næring. Stavanger2008 har et langsiktig mål at satsingen vil bidra til å orientere fylket mot nye forretningsområder og kreative industrier, og gjennom satsingen vil en skape et miljø som tiltrekker og belønner kreativitet og initiativ. Videre vil Stavanger2008 bidra til økt "kjennskap og kunnskap" om regionen blant viktige målgrupper nasjonalt og internasjonalt.

Kjell Otto og fyret - barnebok og faktabok om fyr og fyrhistorie. Illustrasjon: Annelaug Auestad.

5.2. Kompetanse

Kompetansefylket Rogaland vil måtte bygge all sin kompetanseutvikling innenfor de prioriterte områdene i fylkesplanen på en bærekraftig grunnopplæring, der både elever og arbeidstakere løftes til sitt optimale kunnskapsnivå. Fylket skal ha et høyt ambisjonsnivå for grunnutdanningen, med utdanningstilbud på høyskole/universitetsnivå som kan gi nødvendig grunnlag for nyskaping og innovasjon innenfor de prioriterte satsingsområdene.

Interessen for utdanning på høyere nivå må skapes i grunnopplæringen - ikke minst gjennom å gi elever som har gode idéer og som viser evne til nyskaping - tilbud om å delta i ungt entreprenørskap. Det ligger vel til rette for å lykkes med et godt samarbeid mellom bedrifter og videregående skoler i hele fylket. De videregående skolene bør kunne fremstå som regionale utviklingssentre, der ikke minst de unges egne idéer og krefter må gis utviklingsmuligheter.

Det vil fortsatt være en hovedutfordring å få elevønsker og arbeidslivets behov for arbeidskraft til å samsvare. De fleste av elevene i videregående, yrkesfaglig opplæring, vil ønske å avslutte sin grunnopplæring som lærling. Hvert år trengs det derfor mer enn 2000 læreplasser i privat og offentlig virksomhet. For å oppnå dette trengs informasjon, rådgiving og læreplassstilgjengelighet. Partene i arbeidslivet, bransjeorganisasjoner, kommuner og opplæringskontor blir vesentlige samarbeidspartner for å nå målsettingen.

Arbeidsliv og skole må i større grad hente impulser gjennom internasjonalt samarbeid. Fagopplæring i arbeidslivet og lærlingordningen er i en slik sammenheng egnet verktøy for kompetanseheving og kompetansetilføring.

Verdiskapning i det framtidige kunnskapsamfunnet finnes i vår evne til å kombinere tjenesteøkonomiens og kunnskapsøkonomiens etterspørsel etter høyt utdannet arbeidskraft hos stadig flere, og å kunne legge forholdene til rette for at så mange som mulig tilegner seg en solid grunnleggende kompetanse.

Fagopplæringsystemet kan utgjøre en av flere grunnpilarer i kompetanseoppbyggingen av voksne. I tett samarbeid med voksenopplæring og realkompetansevurdering vil fagopplæring kunne gi en nødvendig basiskompetanse for utøvelse av et fag og yrke samt å øke nødvendig omstillings- evne blant eksisterende arbeidskraft. Fagopplæring og voksenopplæring vil også kunne være et viktig virkemiddel for opprettholde ønskelig bosetting og næringsutvikling i distriktene.

Samfunnet er i rask endring og etablerte sannheter utfordres i stadig stigende tempo. Det er behov for påfyll underveis og begrepet livslang læring er introdusert. Dette fordrer satsing på flere og bedre etter- og videreutdannings-

Det europeiske ungdomsparlamentet, 48th General Assembly i Stavanger Forum april 2005. Foto: Tapio Schrey.

Yrkesmessen i Stavanger 2004. Foto: Randi Engelsvoll.

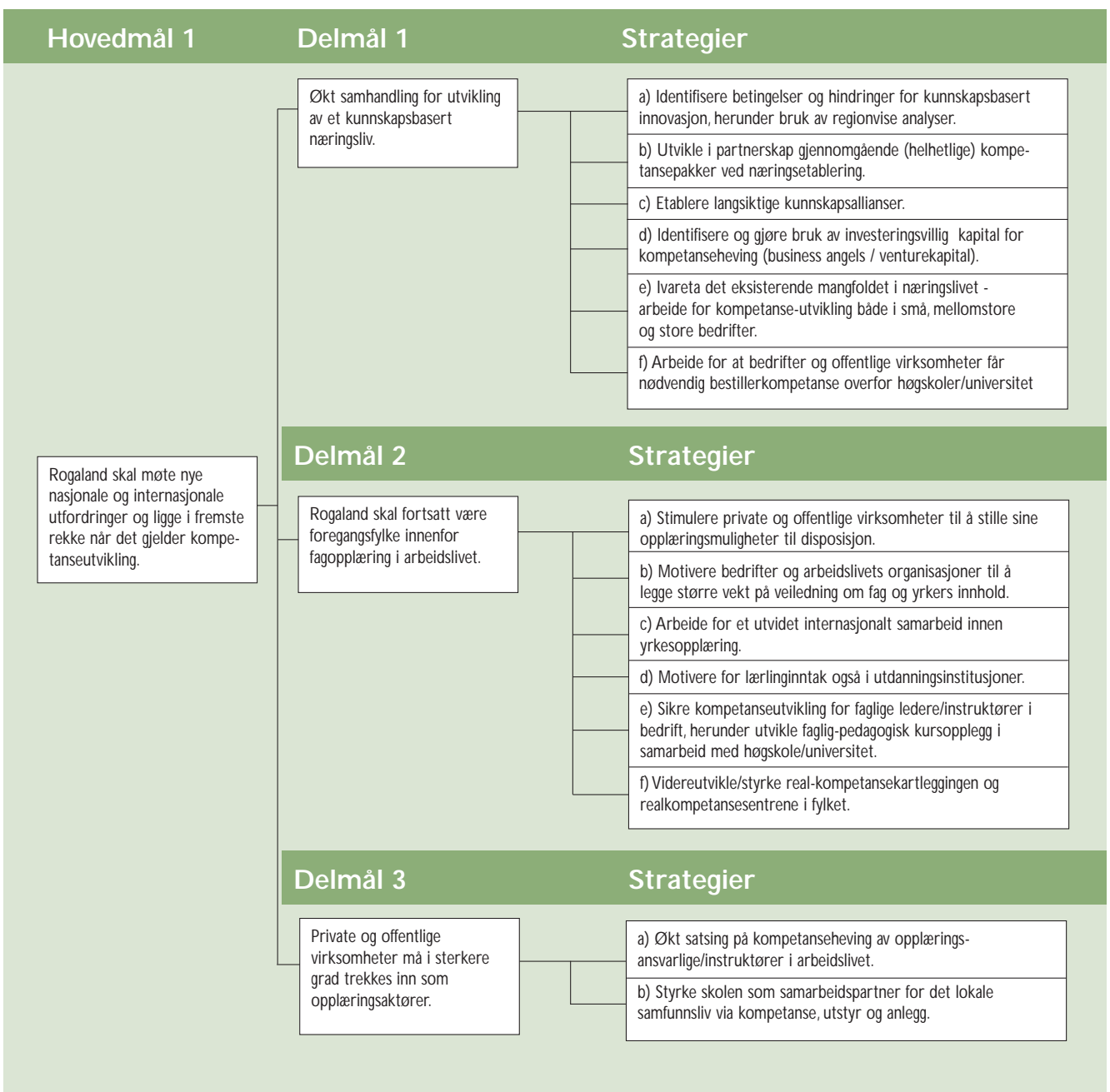

tilbud, desentralisert studieopplegg, lokale bibliotek som læringsarenaer og nye metoder for fjernundervisning. Høgskolene og de videregående skolene vil ha en viktig rolle i utformingen av kortere kurs i forbindelse med kompetansereformen. Kontakter som knyttes mellom ulike nivåer på denne måten kan i seg selv bli en ressurs og et sentralt element i brobygging mellom ulike FoU-miljø, næringsliv og utdanningsinstitusjoner. Dette gjelder så vel innad som på tvers av fylkesgrensene.

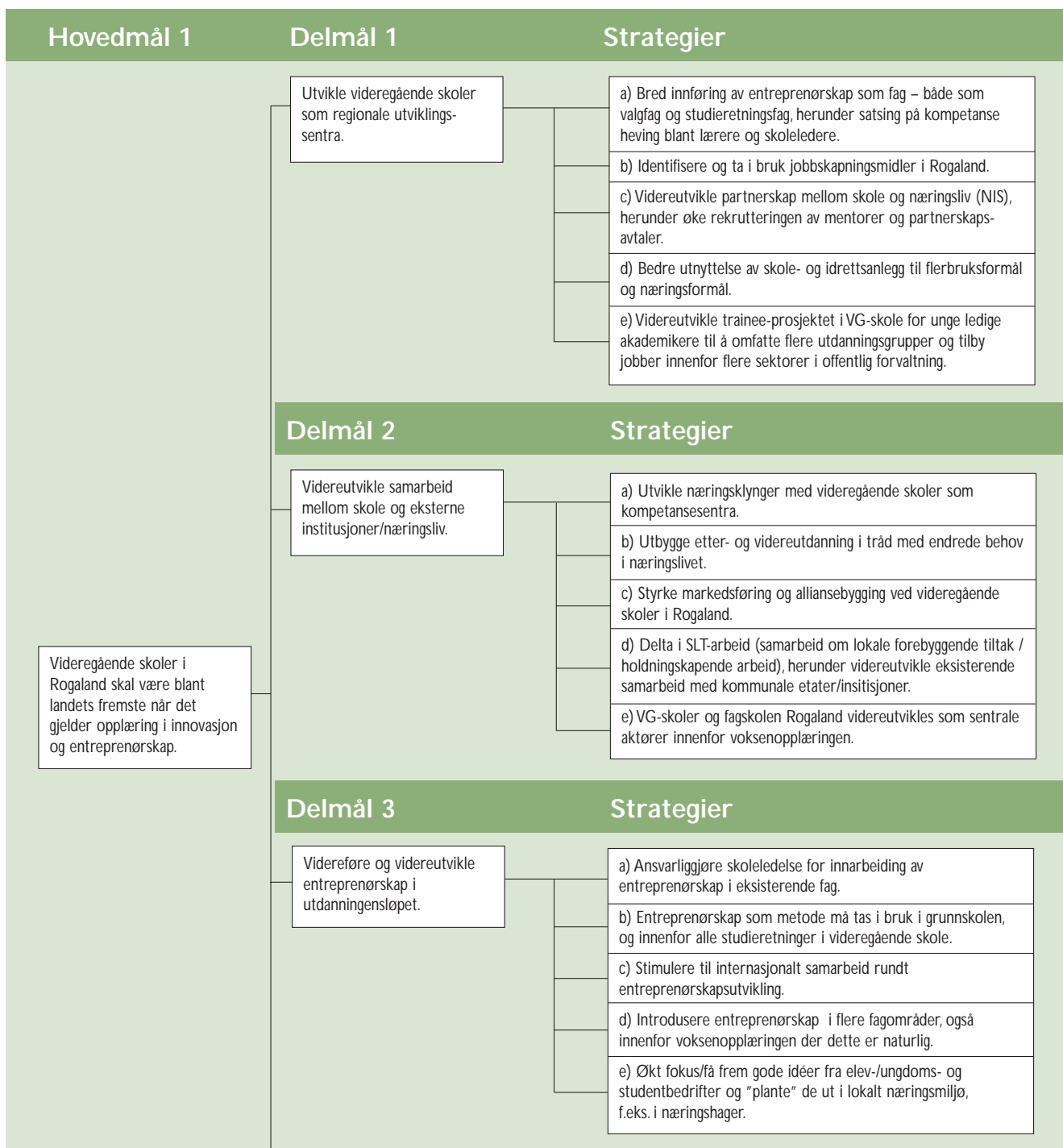
Foto: Rogaland Kurs og Kompetansesenter.

5.2.1. Entreprenørskap og kompetanseutvikling i et regionalpolitisk perspektiv

5.2.2. Entreprenørskap i utdanningen

5.2.2. Entreprenørskap i utdanningen forts.

Delmål 4	Strategier
Kultur som drivkraft i regional utvikling.	a) Samordne og videreutvikle utdanningstilbud på videregående skole, fagskole/høgskole innen kultur, reiseliv m.m.
	b) Etablere "kulturingeniør" utdanning (kulturhusledere, medarbeidere til kulturarrangementer).
	c) Stavanger2008 må utnyttes slik at studenter og elever i hele Rogaland kan delta i prosjektarbeid.
	d) Sikre kunnskap om og videreutvikle gamle håndverkstradisjoner i Rogaland.
	e) Utvikle <i>Den kulturelle skolesekken</i> for hele utdanningssystemet i Rogaland.
	f) Styrke kompetansen om mat på ulike områder; kultur, reiseliv, miljø og matvaresikkerhet.

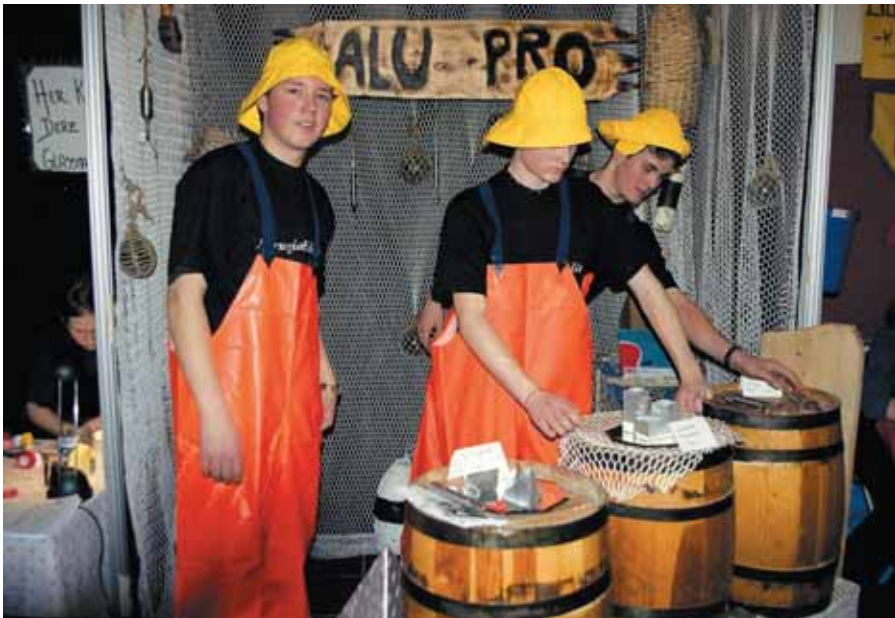

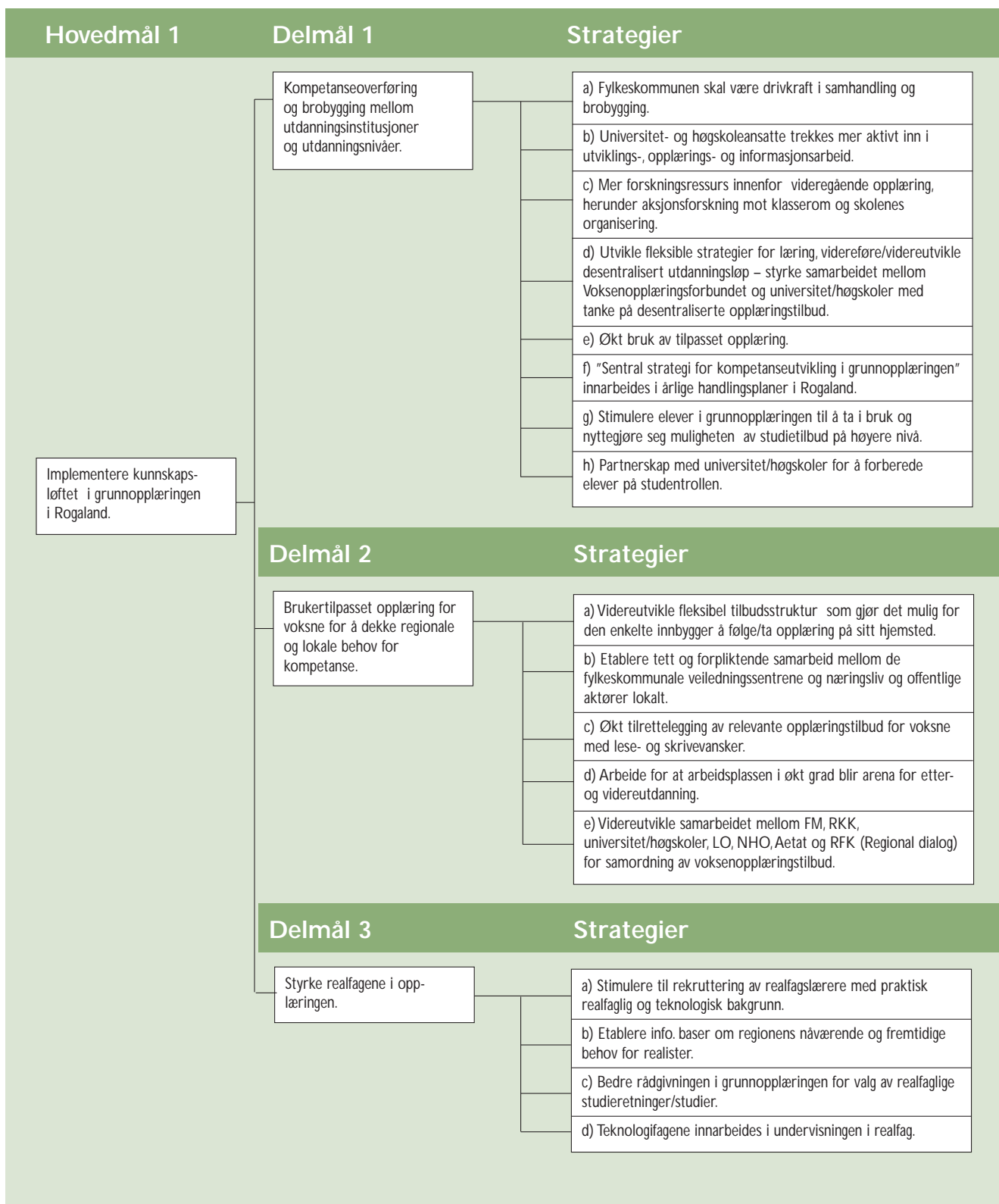
Foto: Ungt entreprenørskap i Rogaland.

Fylkesmessen for ungdomsbedrifter i Rogaland.

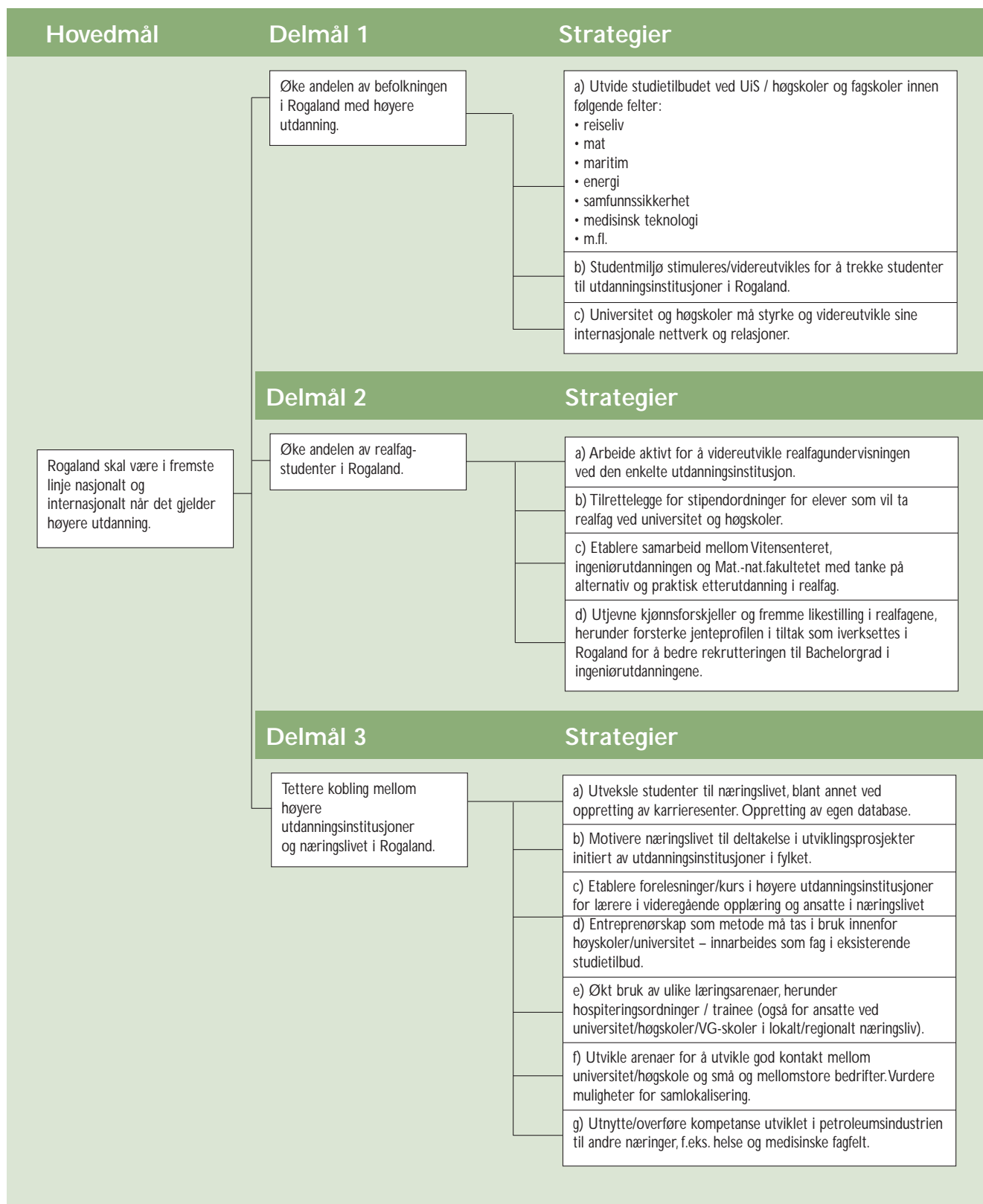

Foto: Jarl Magne Pettersen.

5.2.3. Kunnskapsløftet i grunnsopplæringen

5.2.4. Høyere utdanning

5.2.5. Forskning og utvikling i Rogaland

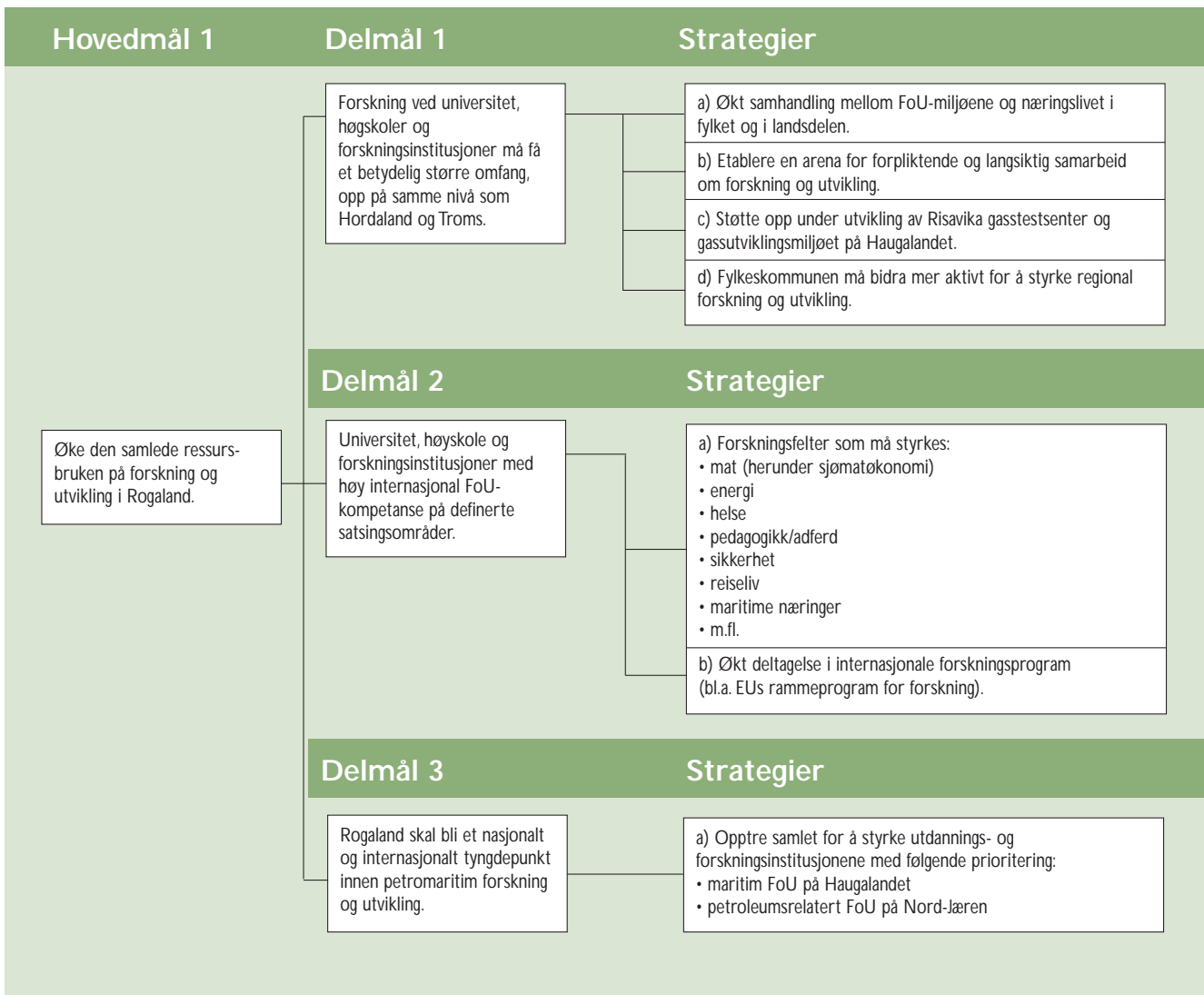
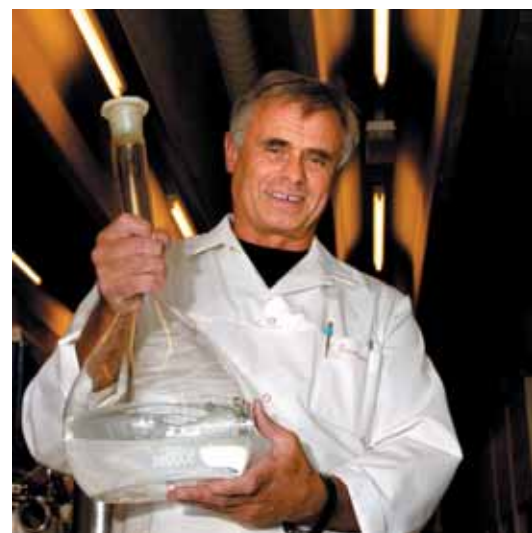

Foto: Randi Engelsvoll.

Professor i reservoirkjemi Tor Austad ved Universitetet i Stavanger.
Foto: Elisabeth Tønnesen.

5.3. Kommunikasjon

5.3.1. Trafikksikkerhet

Hovedmål 1	Delmål 1	Strategier
Intensivere og videre-utvikle sikkerhets- og trygghetsnivået.	Reduksjonen i antall skadde og drepte som følge av transportvirksomhet i Rogaland skal være større enn på landsbasis.	<p>a) Oppnå en god samordning mellom de ulike instanser som arbeider for å øke trafikksikkerheten.</p> <p>b) Prioritere vegprosjekter ut fra trafikksikkerhetshensyn. Gjennomgående sikkerhetstenking i ledelse, planlegging, gjennomføring, drift og vedlikehold skal være et bærende prinsipp.</p> <p>c) Fokusere på sikkerhet i alle transportformer</p> <p>d) Trafikksikkerhetsarbeidet skal rettes spesielt mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • sikring av skoleveier • reduksjon i antall skadde og drepte syklister og ungdommer • tiltak mot kjøring i ruspåvirket tilstand og i særlig høy fart, samt bedre bruk av bilbelte/hjelm.

E 134 i Skjold. Foto: Torbjørn Rathe.

Foto: Kolumbus.

Foto: Odd Inge Worsøe

5.3.2. Kollektivtrafikk

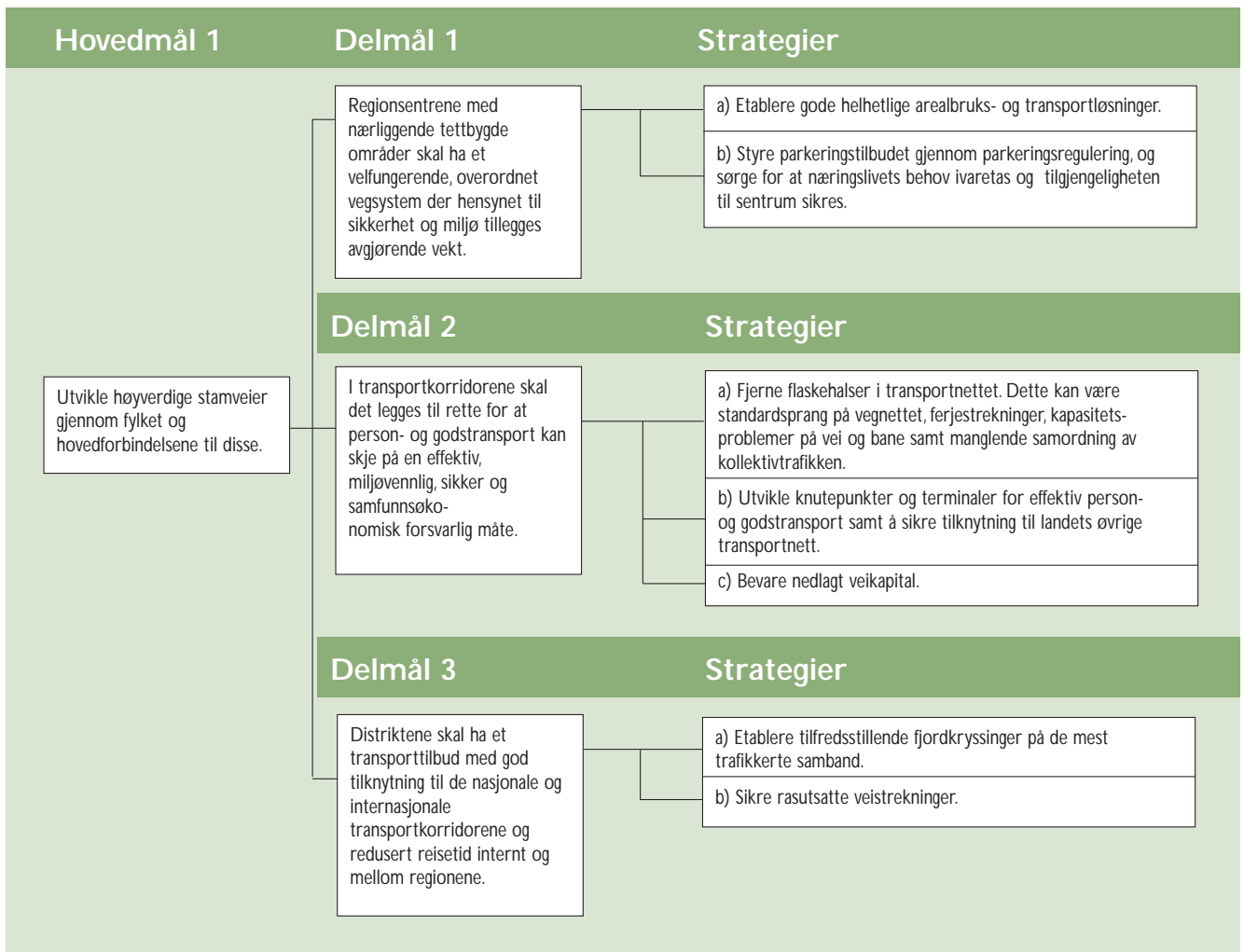
Hovedmål 1	Delmål 1	Strategier
<p>Styrke miljøvennlig transport i storbyområdene, gjennom utvikling av et høyverdig kollektivsystem.</p>	<p>Kollektivtrafikkens markedsandel av de totale reiser internt i fylket skal økes fra 7 % i 1998 til 12 % innen 2015, og økningen skal skje på bekostning av andelen bilreiser i områder der det er reell konkurranseflate mellom transportmidlene.</p> <p>I distriktene skal kollektivtrafikken bidra til at innbyggerne har et forutsigbart og formålstjenlig transporttilbud.</p>	<p>a) Øke attraktiviteten til kollektive reisemidler ved å utvikle og etablere et markedsorientert, samordnet, godt synlig kollektivtilbud som er prismessig konkurransedyktig, har høy frekvens, god framkommelighet og gode knutepunkter med god korrespondanse.</p> <p>b) Sikre forutsigbare og langsiktige økonomiske rammer.</p> <p>c) Etablere et samordnet og forenklet takst- og rabattsystem.</p> <p>d) Holde høy standard på drift og vedlikehold av kollektivtrafikkens materiell og infrastruktur.</p> <p>e) Videreføre arbeidet med dobbeltspor på Jærbanen og framtidig bybane som rygggrad i kollektivsystemet i Sør-Rogaland.</p>

5.3.3. Gang- og sykkel

Hovedmål 1	Delmål 1	Strategier
<p>Videreutvikle gang- og sykkelveinettet i fylket.</p>	<p>Gang- og sykkeltrafikkens markedsandel av de totale reiser internt i fylket skal, på bekostning av andelen bilreiser, økes fra 19 % i 1998 til 25 % innen 2015. Økningen skal i hovedsak komme i by- og tettstedsområder.</p>	<p>a) Etablere effektive lokale og regionale sykkelveinett mellom bosted og skoler, arbeidsplasser, terminaler og fritidsanlegg.</p> <p>b) Fortsette arbeidet med separering av gang-/sykkel- og biltrafikken.</p> <p>c) Legge til rette for sikker sykkel-parkering.</p> <p>d) Holde høy standard på drift og vedlikehold av gang-/sykkelrutene.</p>

5.3.4. Vegsystemet

Terland klopp, Eigersund. Foto: Tom Sørum

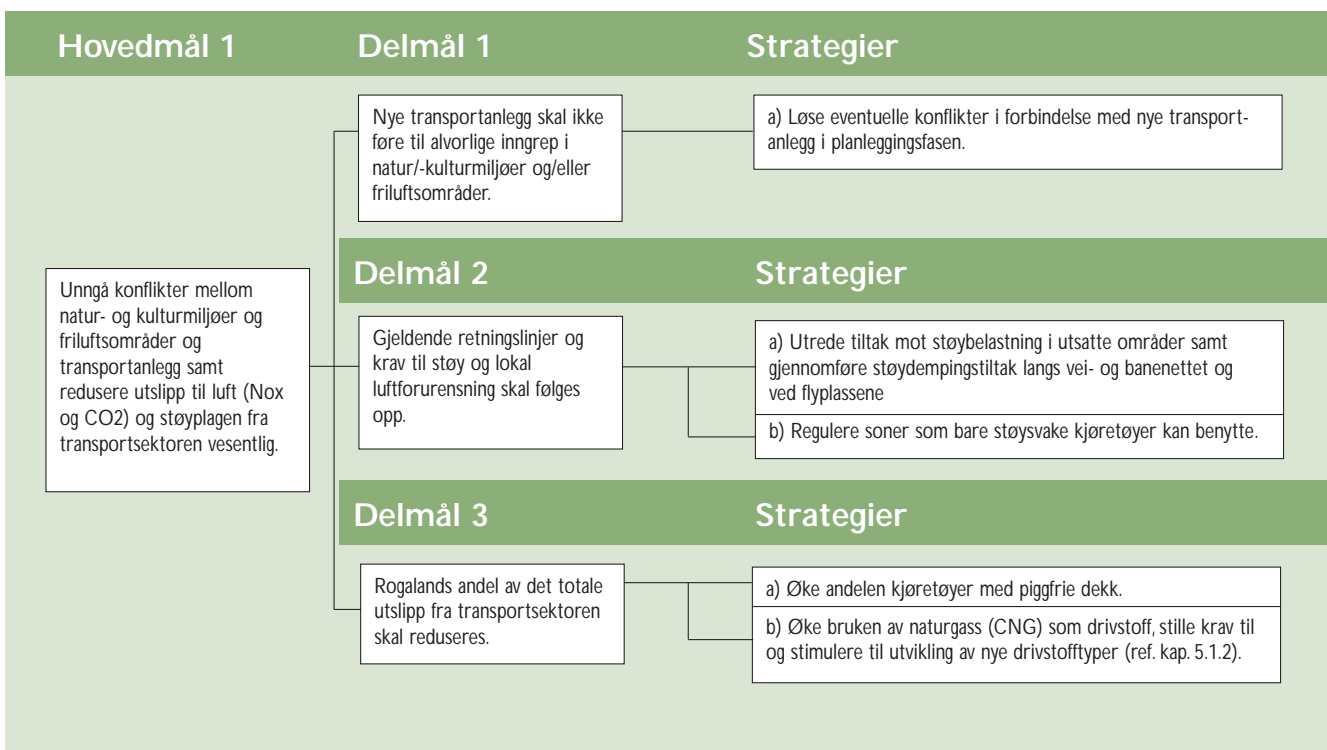

Hurtigbåt med god tilgjengelighet. Foto: Tom Sørum

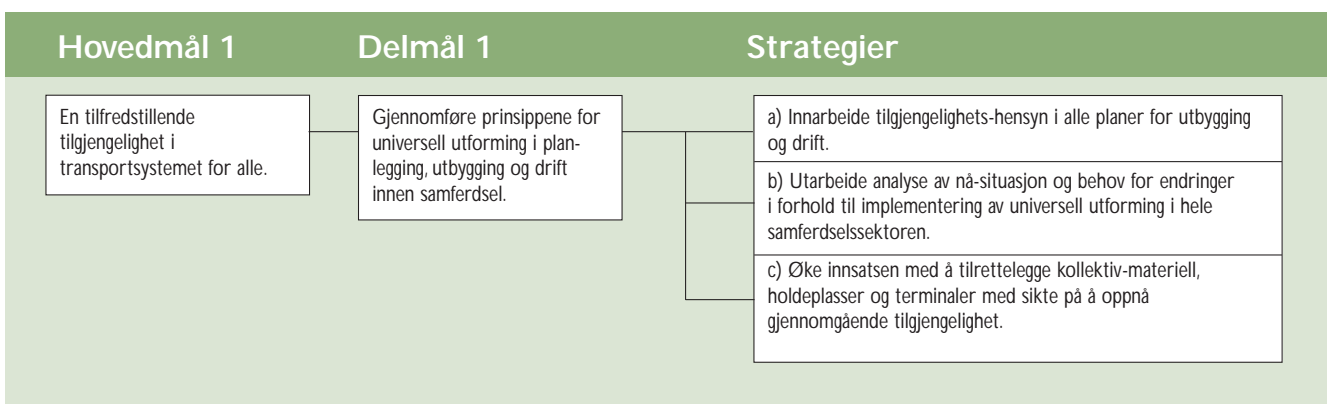

Egersund stasjon. Foto: Olav Andreas Sagen.

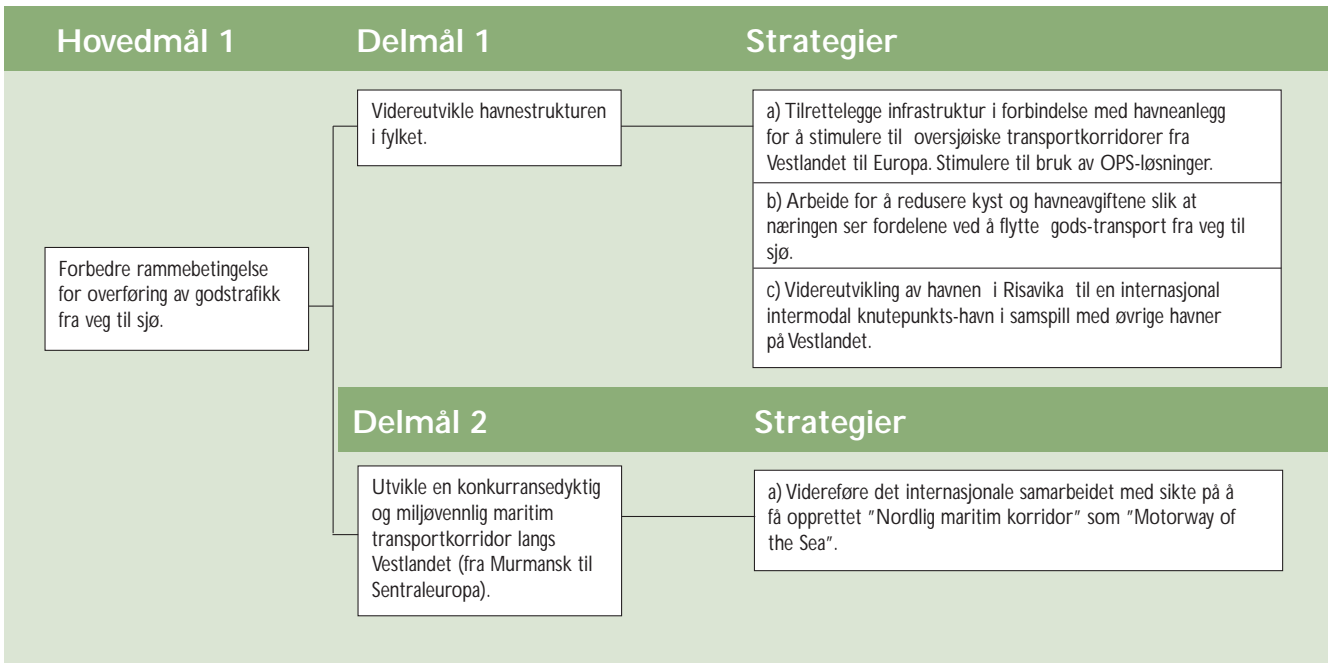
5.3.5. Miljøutfordringer innen samferdsel

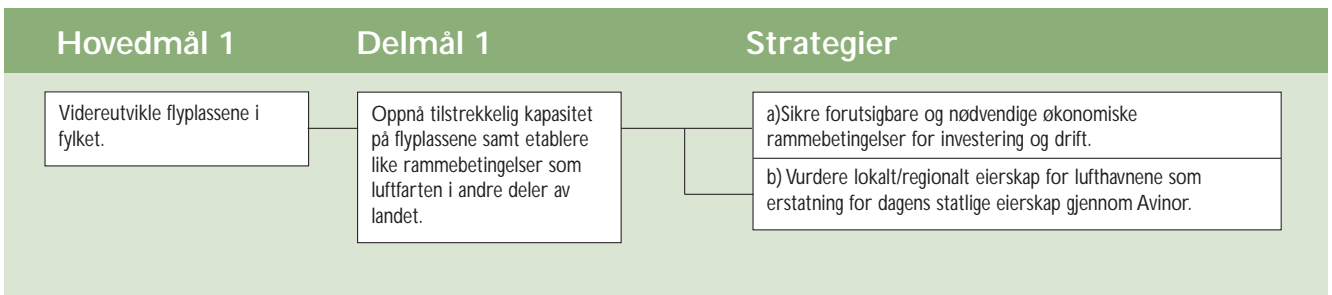
5.3.6. Universell utforming

5.3.7. Sjøtransport

5.3.8. Luftfart

Trafikksentralen på Kvitsoy. Foto: Arnt-Ivar Weum.

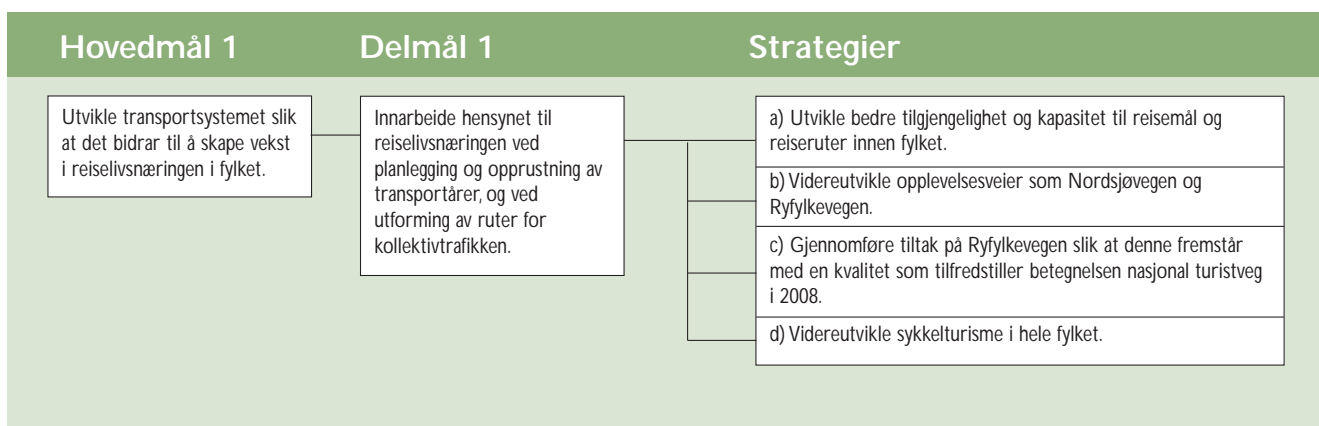

"De fem dårlige jomfruer" ved to av dem, og Karmsund bru. Foto: Inger K. Haavik.

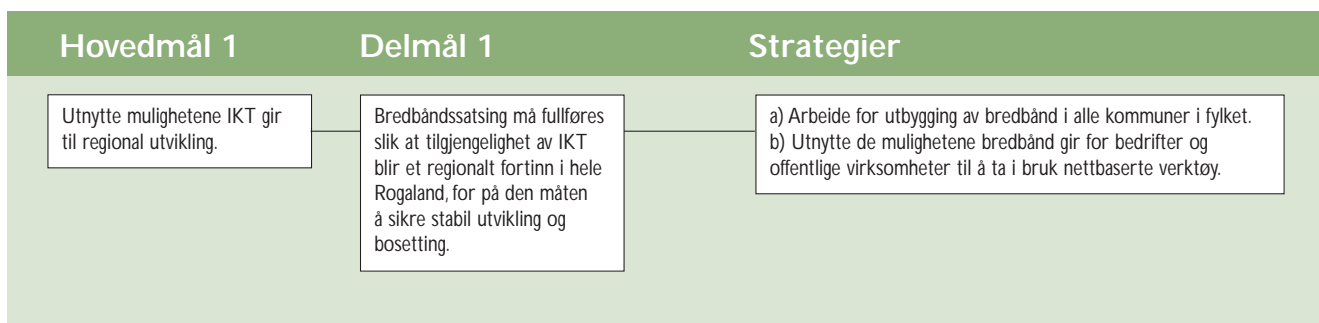

Cruisebesøk ved Gamle Stavanger. Foto: Tom Sorum.

5.3.9. Reiseliv

5.3.10. IKT

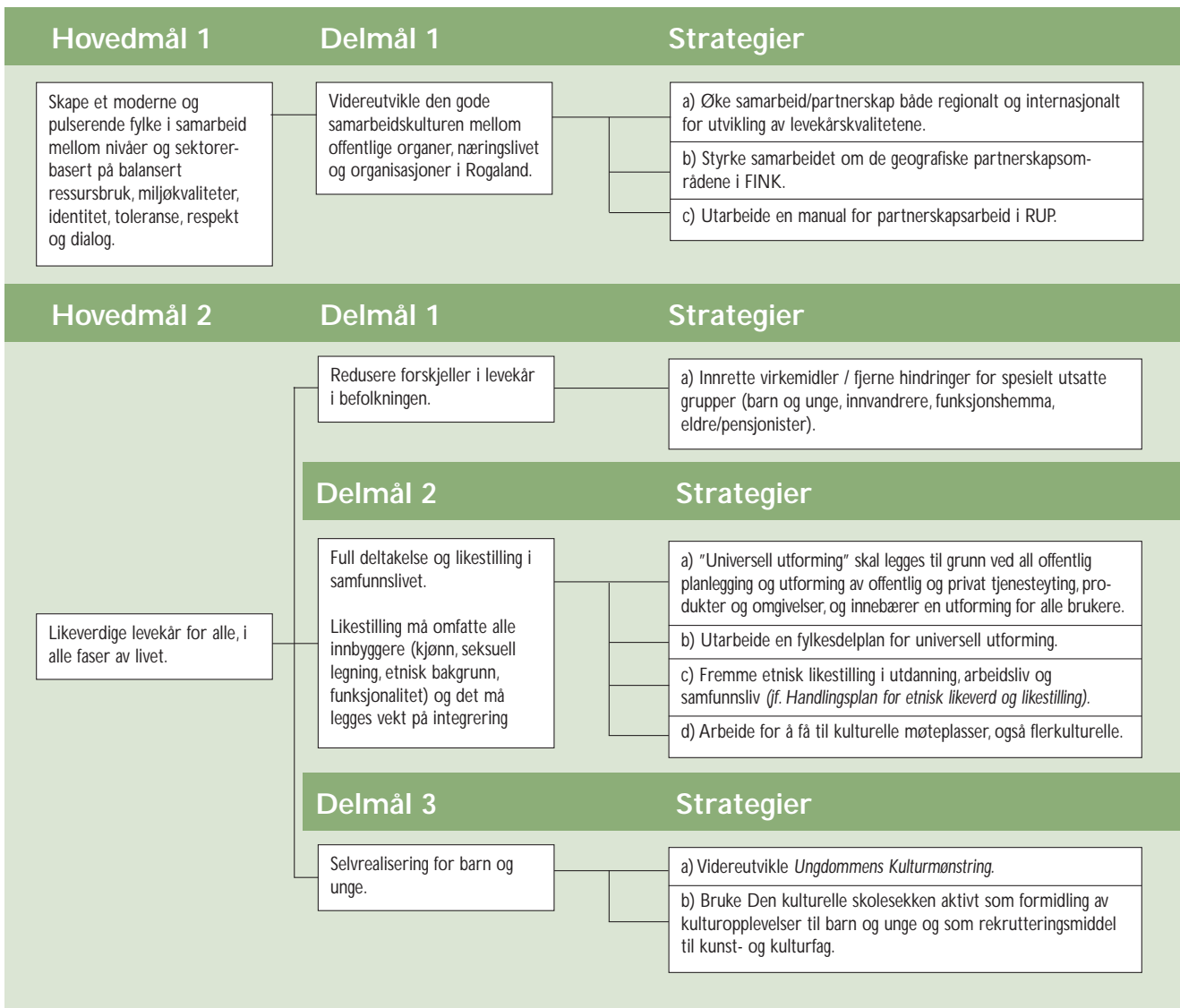
5.4. Kvalitet

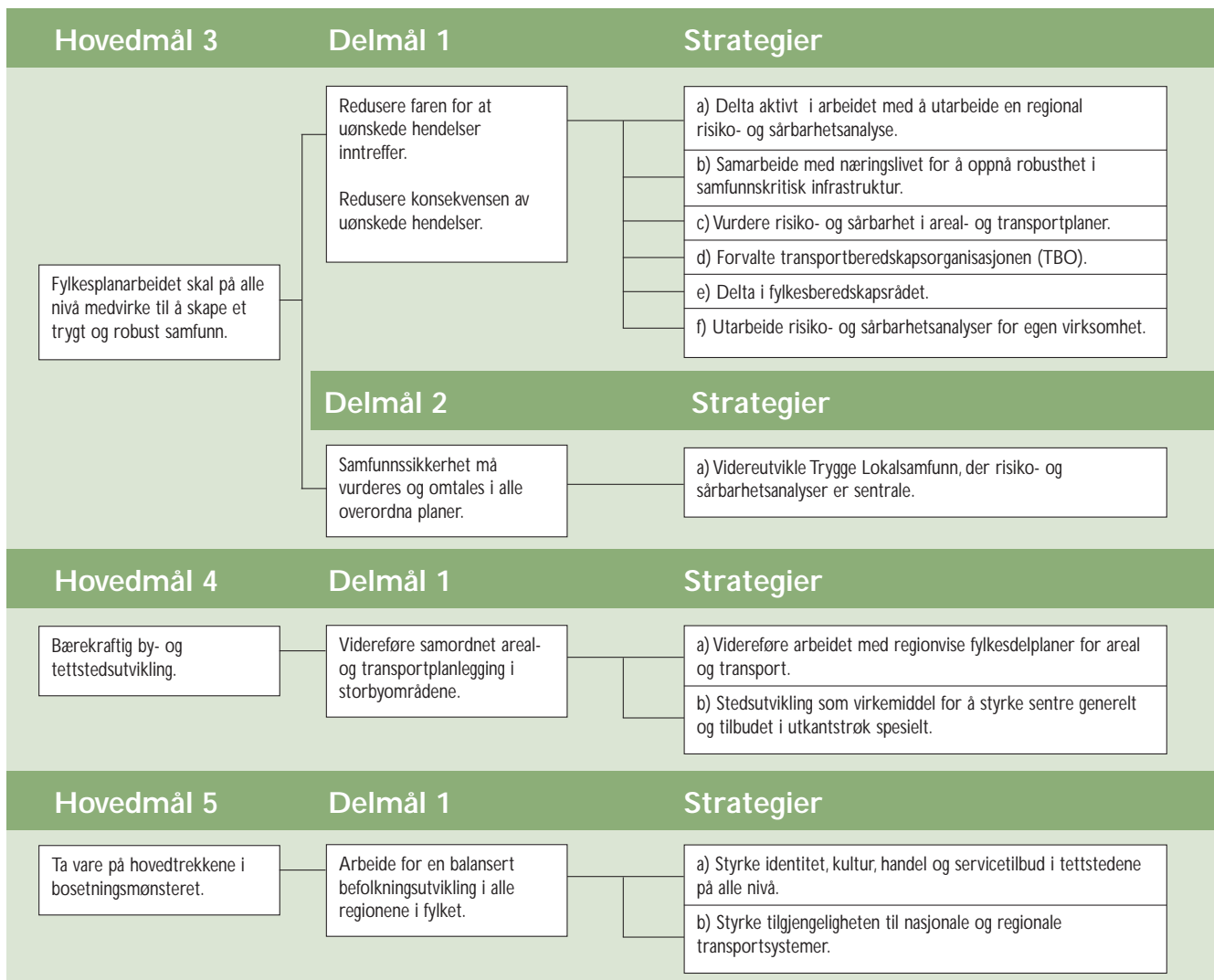
Med kvalitet i denne sammenheng menes regionale levekårs kvaliteter. Det innebærer fokus på de kvalitetene som er viktige for befolkningens hverdagsliv i fylkets regioner, og for å ta vare på naturen som grunnlag for næringsliv.

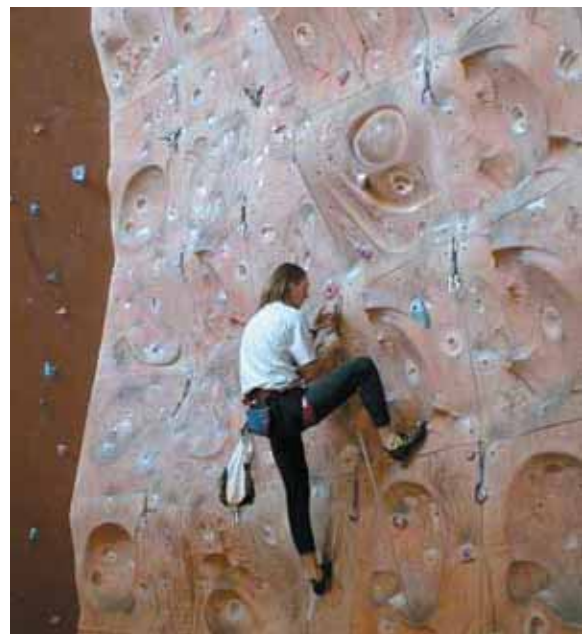
Bergjunker. Foto: Audun Steinnes.

5.4.1. Bærekraftig regional utvikling i samarbeid

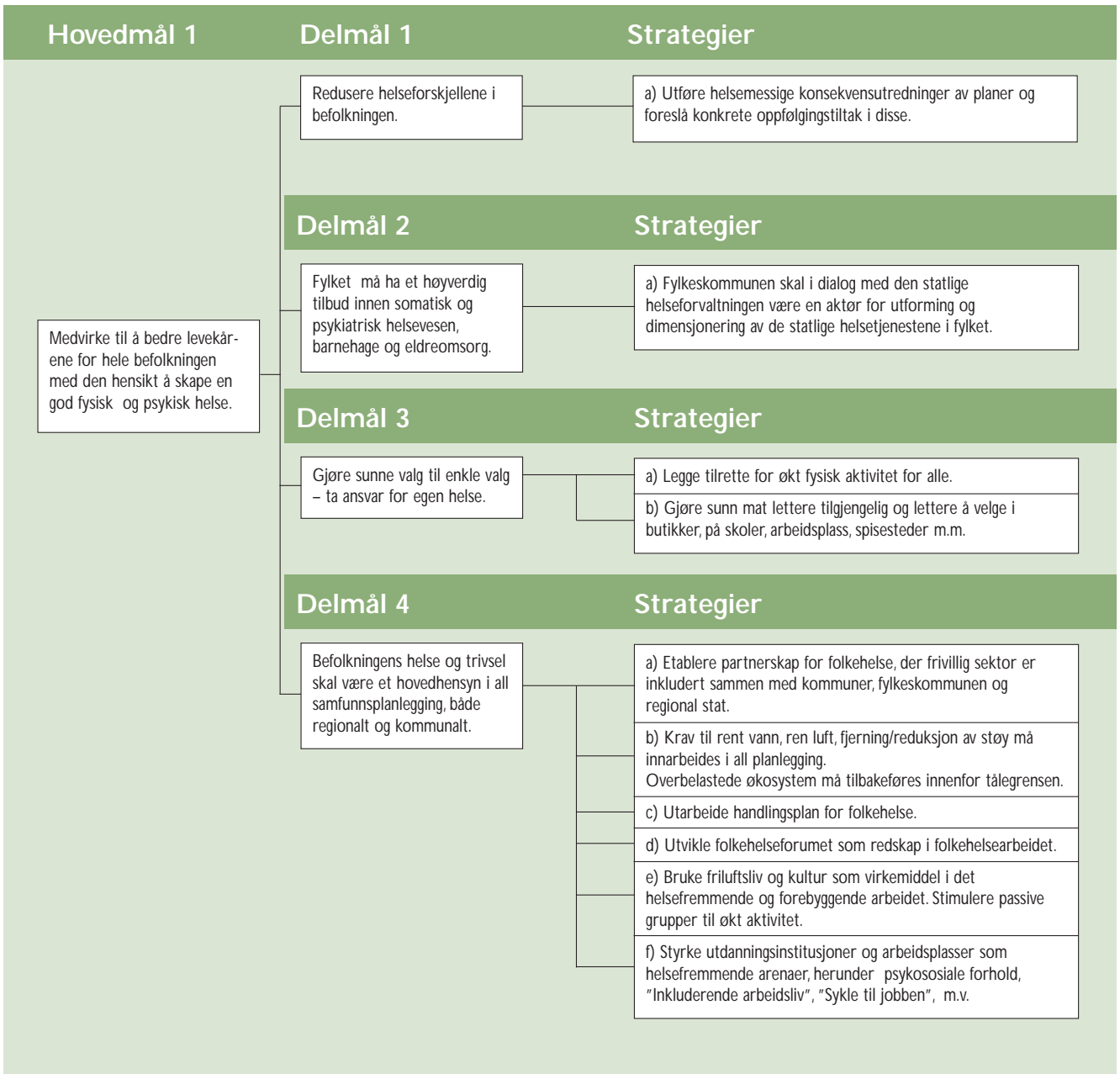

Badeanlegget i Tysværtunet. Foto: Øyvind Ek.

Kkatrevæggen, Tysværtunet. Foto: Anders Hetland.

5.4.2. Helsefremmende arbeid

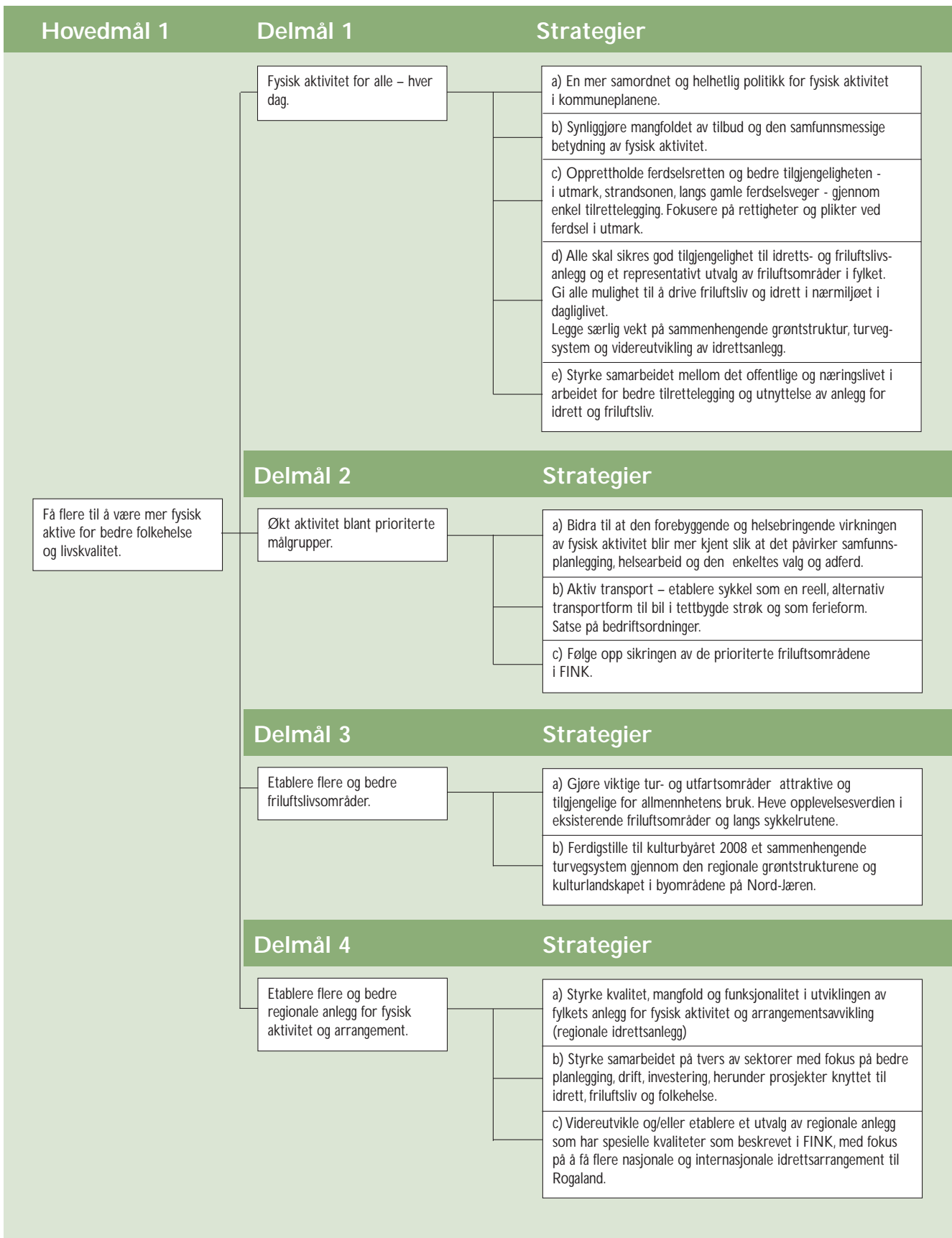
Det gode liv i Rogaland er godt – og vi må lære å bli fornøyde med det som er godt nok. Men det gode liv kan bli bedre dersom vi styrker de "Essensielle helseverdiene: Mening, Verdighet, Fellesskap, Frihet, Fred og ro."

Per Fuggeli

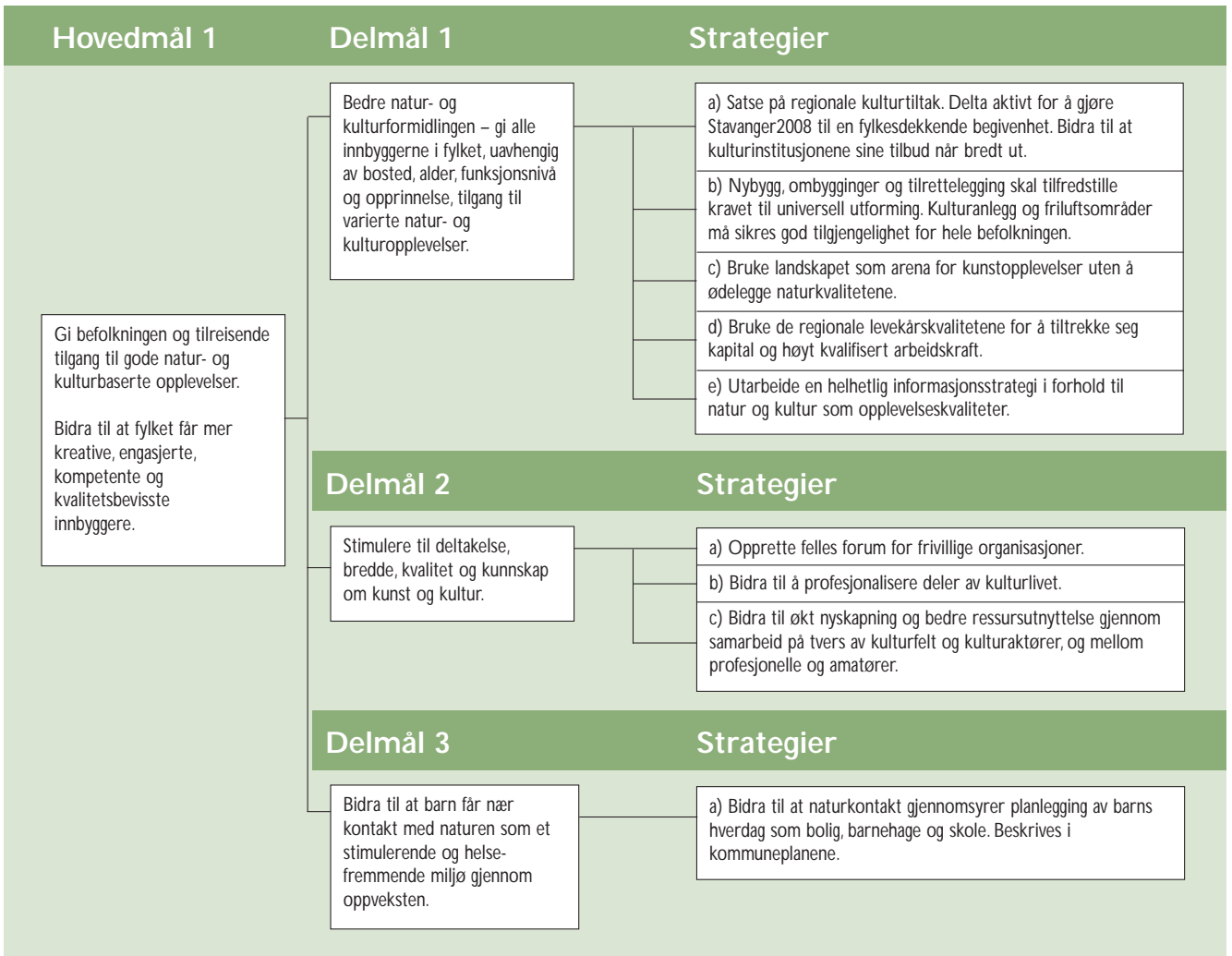
Ved Jensavatn i Bjerkreimsheia. Foto: Tom Sørum.

5.4.3. Fysisk aktivitet

5.4.4. Natur- og kulturbaserte opplevelser

Hjortejakt i Vindafjord. Foto: Peder Lundegård.

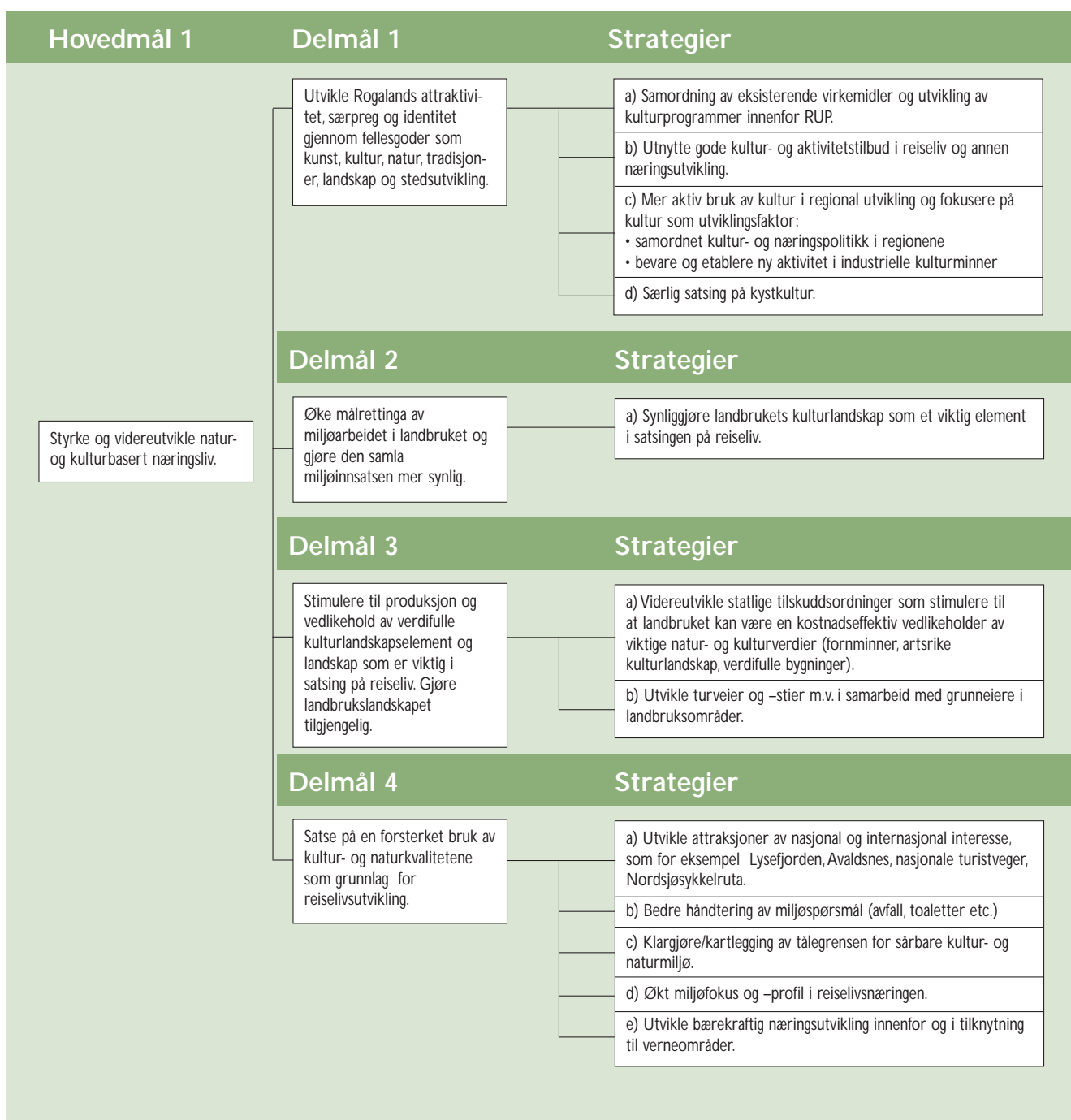

Fjøløy fyr. Foto: Tom Sørum.

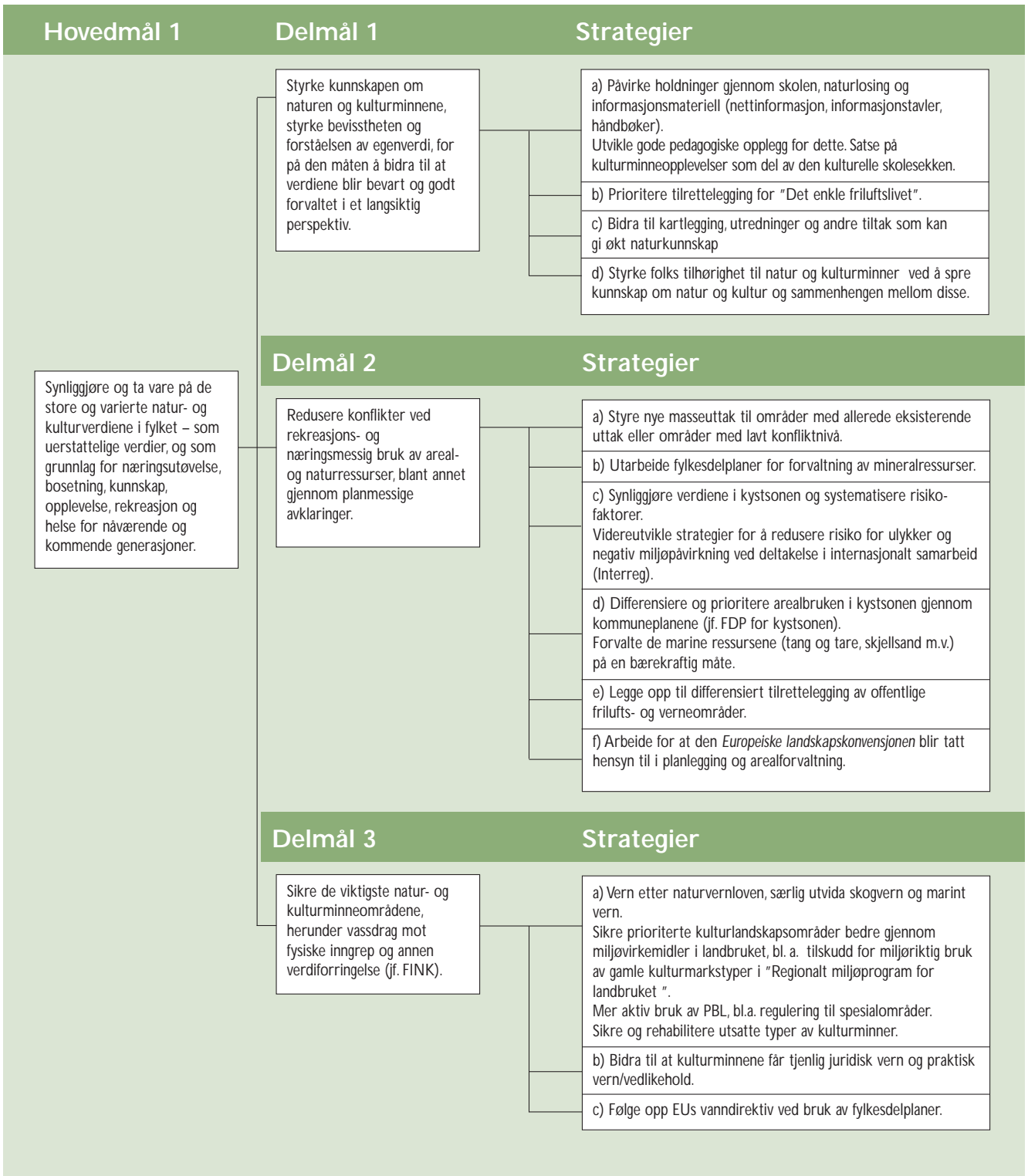

Detalj fra Guggedalsloftet, Suldal. Foto: Synnøve Hognestad.

5.4.5. Natur- og kulturbasert næringsliv

5.4.6. Sikring og forvaltning av natur- og kulturverdier

Delmål 4**Strategier**

Bedre forvaltning av verneområdene.
Øke kvaliteten og mengden av godt praktisk vern.

- a) Få staten til å øke ressursene til forvaltning av verneområder.
- b) Styrke samarbeidet mellom stat, fylkeskommune, kommune og grunneiere om forvaltningsoppgavene.
- c) Bevare et industrielt kulturminne i hver region i planperioden.
- d) Stimulere til at kommunene utarbeider lokale kulturminneplaner

Delmål 5**Strategier**

Forvalte områder som er særlig viktige for det biologiske mangfoldet og/eller for å ta vare på et representativt utvalg av naturen i fylket slik at naturverdiene trykkes i mange slektsledd framover.

- a) Styrke kunnskapen om viktige områder og arter, særlig gjennom økt omfang og kvalitet på kommunale registreringer av viktige naturtyper.
- Bidra til at denne arealkunnskapen blir lagt til grunn og får gjennomslag i all arealforvaltning.
- Bruke Naturvernloven / Plan- og bygningsloven for å ta vare på det biologiske mangfoldet.

Delmål 6**Strategier**

Redusere arealavrenning fra jordbruksareal.

- a) Etablere tilskuddsordninger som stimulerer til tiltak som reduserer arealavrenning og gjenoppretter skader.

Gavlabåt og færing. Foto: Tom Sorum.

Fra Kvitsøy. Foto: Odd Inge Worsøe

ROGALAND
FYLKESKommUNE

Arkitekt Eckhoffsgt. 1
Postboks130, 4001 Stavanger
Telefon 51 51 66 00
Telefaks 51 51 68 35
www.rogaland.no